

ZGJIDHJA E MARTESËS DHE PJESËTIMI I PASURISË

TEZA E MASTERIT

ENKELEJDA MËHALLA

EPOKA UNIVERSITY

FACULTY OF LAW AND SOCIAL SCIENCES

DEPARTMENT OF LAW

TIRANA, ALBANIA

QERSHOR 2023

ZGJIDHJA E MARTESËS DHE PJESËTIMI I PASURISË

ENKELEJDA MËHALLA

Teza e dorëzuar për plotësimin e kërkesës për titullin
Master i Shkencave në Drejtësi

EPOKA University

2023

APPROVAL PAGE

Student Name and Surname: Enkelejda Mëhalla
Faculty: Faculty of Law and Social Sciences
Department: Department of Law
Thesis Title: Zgjidhja e martesës dhe pjesëtimi i pasurisë
Dissolution of marriage and division of property
Date of Defense: 10.07.2023

I certify that this final work satisfies all the requirements as a Master's Thesis for the degree of Master of Science in Law.

Dr. Niuton Mulleti
Acting Head of Department

I certify that I have read this final work and that in my opinion it is fully adequate, in scope and quality, as a Master Thesis for the degree of Master's in Science in Law.

Dr. Eglantina Farruku
Supervisor

Examining Committee Members:

Title/ Name & Surname	Affiliation
Signature	
1. Dr. Eglantina Farruku	EPOKA University
2. Dr. Gelanda Shkurtaj	EPOKA University
3. Dr. Ada Güven	EPOKA University

ZGJIDHJA E MARTESËS DHE PJSËTIMI I PASURISË

ABSTRAKT

Ky punim shqyrton kuadrin ligjor që lidhet me zgjidhjen e martesës dhe pjesëtimin e pasurisë në Shqipëri. Ai ofron një pasqyrë të ligjeve, procedurave dhe parimeve të zbatueshme që rregullojnë zgjidhjen e martesave në Shqipëri, me fokus të veçantë në ndarjen dhe shpërndarjen e aktiveve dhe detyrimeve martesore. Punimi eksploron qasjet e ndryshme për pjesëtimin e pasurisë, duke përfshirë parimet e ndarjes së barabartë, shpërndarjes së barabartë dhe marrjen në konsideratë të faktorëve të ndryshëm në përcaktimin e një shpërndarjeje të drejtë dhe efektive sipas ligjit. Për më tepër, ai analizon rolin e gjykatave në mbikëqyrjen e procesit dhe zgjidhjen e mosmarrëveshjeve në lidhje me zgjidhjen e martesës dhe ndarjen e pasurisë.

Studimi nxjerr në pah konsideratat dhe sfidat kryesore me të cilat përballen individët që kërkojnë divorc në Shqipëri dhe ofron njohuri mbi implikimet ligjore të pjesëtimin të pasurisë brenda kontekstit të zgjidhjes së martesës.

Fjalë kyçe: zgjidhje martese, shpërndarja e pasurisë, legjislacioni shqiptar, pasuria bashkëshortore, ndarja e pasurisë.

DISSOLUTION OF MARRIAGE AND DIVISION OF PROPERTY

ABSTRACT

This thesis examines the legal framework related to the dissolution of marriage and the division of property in Albania. It provides an overview of the applicable laws, procedures and principles governing the dissolution of marriages in Albania, with a particular focus on the division and distribution of marital assets and liabilities. The paper explores the various approaches to the division of wealth, including the principles of equitable division, equitable distribution and the consideration of various factors in determining a fair and effective distribution under the law. Furthermore, it analyzes the role of the courts in overseeing the process and resolving disputes related to the dissolution of marriage and the division of property.

The study highlights the main considerations and challenges faced by individuals seeking divorce in Albania and provides insight into the legal implications of property division within the context of marriage dissolution.

Keywords: Marriage Settlement, Property Distribution, Albanian Legislation, Marital Property, Property Division.

FALENDERIME

Realizimi i këtij punimi, ka qenë në tërësi sa sfidues, po aq edhe frytdhënës. Kam mësuar shumë dhe u jam falenderuese të gjithë personave që më kanë mbështetur përgjatë gjithë procesit të krijimit të kësaj teme, por edhe gjatë gjithë këtyre 5 viteve studimore.

Fillimisht dua të falenderoj pedagogen udhëheqëse Dr. Eglantina Farruku për të gjitha këshillat, rekomandimet, gjendshmërinë dhe ndihmesën e vazhdueshme në mënyrë që të krijoja një punë efektive.

Gjithashtu, dua të falenderoj të gjithë stafin e pedagogëve të Fakultetit të Drejtësisë, të Universitetit Epoka për punën e palodhshme në formimin tim përgjatë këtyre viteve.

Në vecanti, u jam falenderuese dhe mirënjohëse gjithmonë prindërve dhe familjes time për mbështetjen e vazhdueshme dhe të pakushtëzuar në mënyrë që unë të arrij më të mirën time.

Një falenderim special shkon edhe për shoqërinë time të cilët m’i kanë bërë të paharrueshme këto 5 vite.

Faleminderit!

DEKLARATË

Nën përgjegjësinë time deklaroj se ky punim është shkruar prej meje, nuk është prezantuar asnjëherë para një institucioni tjetër për vlerësim dhe nuk është botuar i tëri ose pjesë të veçanta të tij. Punimi nuk përmban material të shkruar nga ndonjë person tjetër përveç rasteve të cituara dhe referuara.

Enkelejda MËHALLA

19 Qershor 2023

TABELA E PËRMBAJTJES

APPROVAL PAGE	ii
ABSTRAKT	iii
ABSTRACT	iv
FALENDERIME	v
DEKLARATË	vi
TABELA E PËRMBAJTJES	vii
OBJEKTIVAT DHE QËLLIMI	ix
PYETJET KËRKIMORE	x
METODOLOGJIA	xi
HYRJE	1
KAPITULLI I	2
KONCEPTET KRYESORE MBI INSTITUTIN E MARTESËS	2
1.1 Koncepti mbi martesën.....	2
1.2 Vështrim historik mbi institutin e martesës përgjatë shekujve.....	4
1.3 Vështrim historik i institutit të martesës në Shqipëri	6
1.4 Koncepti i marrëdhënieve familjare dhe martesore	7
1.5 Detyrimet dhe të drejtat në institutin e martesës	10
1.5.1 Të drejtat	10
1.5.2 Detyrimet.....	10
1.6 Detyrimet pasurore të bashkëshortëve	12
1.7 Koncepti i kontratës martesore.....	15
KAPITULLI II	18
KUADRI LIGJOR MBI ZGJIDHJEN E MARTESËS	18
2.1 Aspekti teorik mbi zgjidhjen e martesës	18
2.2 Zgjidhja e martesës me pëlqim reciprok të bashkëshortëve sipas legjislacionit shqiptar.....	20
2.2.1 Kushtet ligjore për zgjidhjen e martesës me pëlqim reciprok	20
2.2.2 Marrëveshja që ka për objekt zgjidhjen e martesës.....	21

2.2.3. Marrëveshja që ka për objekt rregullimin e pasojave të zgjidhjes së martesës	21
2.3. Zgjidhja e martesës me kërkesë të njërit bashkëshort sipas legjislacionit shqiptar	23
2.4. Zgjidhja e martesës për ndërprerje të jetës së përbashkët sipas legjislacionit shqiptar	24
KAPITULLI III.....	26
PASOJAT E ZGJIDHJES SË MARTESËS DHE PJESËTIMI I PASURISË.....	26
3.1. Pasojat e zgjidhjes së martesës	26
3.2. Procedura ligjore e pjesëtimit të pasurisë pas zgjidhjes së martesës	28
3.2.1 Pasojat që rrjedhin nga zgjidhja e martesës për ish bashkëshortët	30
3.3 Kontributi kompensues	33
KAPITULLI IV	36
EFEKTET DHE SFIDAT MBI PJESËTIMIN E PASURISË.....	36
4.1. Efektet e pjesëtimit të pasurisë të ish bashkëshortëve	36
4.2 Problematikat praktike të hasura mbi pjesëtimin e pasurisë	38
PËRFUNDIME DHE REKOMANDIME.....	41
BIBLIOGRAFIA.....	48
CURRICULUM VITAE.....	53

OBJEKTIVAT DHE QËLLIMI

Objektivat e studimit të temës së zgjidhjes së martesës dhe ndarjes së pasurisë mund të përfshijnë arritjen e një kuptimi gjithëpërfshirës të parimeve ligjore, procedurave dhe faktorëve që ndikojnë në pjesëtimin e pasurisë pas zgjidhjes së martesës. Ai synon t'u sigurojë individëve njohuritë e nevojshme për të eksploruar kuadrin kompleks ligjor që rrethon pjesëtimin pasuror gjatë procedurave të zgjidhjes së martesës. Qëllimi është të sigurohet që individët e përfshirë në zgjidhjen e martesës të kenë akses në informacion që mund t'i ndihmojë ata të marrin vendime të informuara dhe të mbrojnë të drejtat e tyre gjatë procesit të ndarjes së pronës.

PYETJET KËRKIMORE

Duke marrë në konsideratë qëllimin dhe objektivat e këtij punimi do të parashtrohen pyetjet kërkimore si më poshtë:

1. Cila është procedura ligjore që parashikohet në legjislacionin tonë lidhur me zgjidhjen e martesës dhe pjesëtimin e pasurisë?
2. Cilat janë arsyet e zgjidhjes së martesës dhe kushtet ligjore përkatëse për secilën prej tyre?
3. Çfarë pasojash sjell zgjidhja e martesës për bashkëshortët dhe familjen në tërësi?
4. Si realizohet procesi i pjesëtimin të pasurisë duke konsideruar regjimet pasurore të parashikuara, bashkësinë ligjore dhe vlefshmërinë e kontratës martesore?
5. Çfarë efektesh passjell pjesëtimi i pasurisë tek ish-bashkëshortët dhe cilat janë problematikat e hasura?

METODOLOGJIA

Në analizimin e temës është përdorur metoda cilësore duke analizuar kryesisht burime dytësore. Këto përfshijnë burime si legjislacioni shqiptar, duke përfshirë Ligjin Nr.9062, datë 8.5.2003 KODI I FAMILJES (ndryshuar me ligjin nr. 134/2015, datë 5.12.2015), tekstet ligjore, artikujt shkencorë, praktika gjyqësore dhe komentet ligjore për të ofruar një analizë gjithëpërfshirëse të temës. Për më tepër do të referohen studimet krahasuese mbi ligjet dhe praktikatat e pjesëtimit të pasurisë në juridiksione të tjera për të ofruar njohuri dhe perspektiva më të gjera.

-Burimet dytësore:

- Legjislacioni shqiptar: Kodi i Familjes i Shqipërisë do të shërbejë si burim parësor për të kuptuar kuadrin ligjor që rregullon zgjidhjen e martesës dhe ndarjen e pasurisë në vend. Seksionet përkatëse të kodit do të analizohen për të përcaktuar dispozitat dhe parimet ligjore të zbatueshme në këtë kontekst.
- Artikujt shkencorë: Artikujt akademikë të shkruar nga studiues të së drejtës do të përdoren për të eksploruar këndvështrime të ndryshme, debate dhe interpretime ligjore rreth zgjidhjes së martesës dhe ndarjes së pasurisë. Këta artikuj do të kontribuojnë në një analizë më të larmishme të temës dhe do të ofrojnë njohuri për diskutimin aktual shkencor të temës.
- Praktika gjyqësore: Do të shqyrtohen vendimet e marra nga gjykatat shqiptare në çështjet që lidhen me zgjidhjen e martesës dhe ndarjen e pasurisë. Këto raste do të ilustrojnë se si parimet ligjore interpretohen dhe zbatohen në praktikë, duke ofruar shembuj praktik dhe precedentë për të kuptuar zbatimin e ligjit.

Duke përdorur një kombinim të këtyre burimeve dytësore, së bashku me një qasje krahasuese, ky studim synon të ofrojë një analizë të plotë të zgjidhjes së martesës dhe ndarjes së pasurisë në

Shqipëri. Përdorimi dhe analizimi i burimeve të lartpërmendura do të krijojë kuadrin ligjor dhe do të ofrojë kontekst shtesë, interpretime dhe njohuri praktike për të pasuruar analizën.

HYRJE

Zgjidhja e martesës si fenomen ka rritur interesin për kërkime nga pikëpamja sociologjike, psikologjike dhe juridike. Martesa është një bashkim i njohur zyrtarisht i dy individëve të sekseve të kundërta, të cilët zgjedhin lirisht të bashkëjetojnë me synimin për të krijuar një familje. Nga ana tjetër, familja është një grup ose bashkim njerëzish që janë të lidhur me njëri-tjetrin nëpërmjet martesës dhe/ose gjinisë, dhe për të cilët zbatohen të drejta dhe detyra specifike.

E drejta e zgjidhjes së martesës është e garantuar, ashtu siç është e drejta për t'u lidhur, e cila sjell pasoja të rëndësishme. Kjo është një e drejtë ligjore e të dy bashkëshortëve, por si e drejtë ligjore, divorci ka pasoja jo vetëm mbi ata por edhe për fëmijët dhe pronën e përbashkët.

Duke vlerësuar rëndësinë dhe rolin domethënës që kanë si procese, paraqitja e temës ofron një pasqyrë të hollësishme mbi martesën dhe pjesëtimin e pasurisë. Trajtimi i temës është i rëndësishëm për shkak të implikimeve të gjera që ajo ka për individët që i nënshtrohen këtyre procesve.

Konceptet kryesore brenda kësaj teme sillen rreth zgjidhjes së martesës dhe ndarjes së pasurisë. Zgjidhja e martesës i referohet përfundimit ligjor të lidhjes martesore, ndërsa ndarja e pasurisë ka të bëjë me ndarjen e aktiveve dhe detyrimeve të grumbulluara gjatë martesës. Ndarja e pasurisë është një pasojë themelore e zgjidhjes së martesës, pasi ndikon drejtpërdrejtë në mirëqenien financiare dhe stabilitetin e ardhshëm të të dyja palëve të përfshira. Shpërndarja e drejtë e aktiveve dhe detyrimeve mund të ketë pasoja të rëndësishme ekonomike dhe kuptimi i kuadrit ligjor që rregullon pjesëtimin e pasurisë është thelbësor për individët që kërkojnë një rezultat të drejtë dhe efektiv.

Koncepte të tilla si asetet martesore, prona e përbashkët, prona e veçantë, shpërndarja e drejtë dhe faktorët që ndikojnë në ndarjen e pasurisë janë gjithashtu pjesë e hulumtimit dhe analizimit.

KAPITULLI I

KONCEPTET KRYESORE MBI INSTITUTIN E MARTESËS

1.1 Koncepti mbi martesën

Martesa është një institucion themelor, që shërben si kornizë ligjore dhe sociale për bashkimin mes dy individëve. Si një fenomen social dhe kulturor i rrënjosur thellë, martesa si koncept ka ndryshime në përkufizimin dhe praktikën e saj nëpër kultura, fe dhe sisteme të ndryshme ligjore. Në thelbin e saj, martesa përfaqëson një angazhim të zyrtarizuar midis dy njerëzve, shpesh i bazuar në dashurinë, mbështetjen e ndërsjellë dhe synimin për të ndërtuar një jetë së bashku. Ai krijon një lidhje të njohur ligjërisht dhe të sanksionuar shoqërisht, duke krijuar të drejta dhe përgjegjësi për individët e përfshirë. “Martesa zakonisht përfshin aspekte të ndryshme, duke përfshirë dimensionet emocionale, financiare dhe ligjore” (Popenoe & Whitehead, 1997).

Emocionalisht, martesa simbolizon një bashkim të zemrave dhe mendjeve, një partneritet të ndërtuar mbi dashurinë, besimin dhe shoqërinë. Për më tepër, martesa paraqitet edhe si një ‘strehë’ shumë e rëndësishme për mbështetje emocionale, intimitet dhe plotësimin e nevojave emocionale. “Martesa mbart një rëndësi kulturore dhe fetare, duke përfaqësuar fillimin e një njësie familjare dhe duke shërbyer si bazë për riprodhimin dhe rritjen e fëmijëve” (Beach, 2010).

Në aspektin ekonomik, martesa shpesh përfshin bashkimin e burimeve, planifikimin e përbashkët financiar dhe përgjegjësitë e përbashkëta për mirëqenien e njësisë familjare. Duke vendosur një kornizë për akumulimin dhe menaxhimin e aktiveve dhe detyrimeve, martesa krijon një ndjenjë stabiliteti financiar dhe ndërvarësie (Schneider, 2011).

“Ligjërisht, martesë u jep disa të drejta dhe detyrime bashkëshortëve, të cilat ndryshojnë në juridiksion” (Walker, 2015). “Këto të drejta mund të përfshijnë të drejtat për trashëgimi, vendimmarrje mjekësore, përfitime tatimore, mbështetje bashkëshortore dhe të drejta pronësore” (Evans, 2016). “Martesë vendos gjithashtu një kuadër ligjor për shpërbërjen e bashkimit, me procedura dhe rregullore që rregullojnë divorcin dhe ndarjen e pasurive dhe detyrimeve” (Carbone, 2013). Lidhja mes martesës dhe ndarjes së pasurisë është e rëndësishme, pasi zgjidhja e martesës shpeshherë kërkon ndarjen e aseteve dhe detyrimeve të grumbulluara të çiftit. Ndarja e pasurisë është një aspekt thelbësor i procedurave të divorcit, duke synuar të sigurojë një shpërndarje të drejtë të pasurisë ndërmjet bashkëshortëve (Turner, 2017).

Si koncept, ndarja e pasurisë përfshin identifikimin, vlerësimin dhe shpërndarjen e aseteve martesore, të cilat mund të përfshijnë pasuri të paluajtshme, prona financiare, sende personale, investime dhe borxhe. “Parimet dhe proceset që rregullojnë ndarjen e pronës mund të ndryshojnë në varësi të juridiksionit, me qasje të tilla si ndarja e barabartë, shpërndarja e barabartë ose marrja në konsideratë e faktorëve të ndryshëm për të përcaktuar një rezultat të drejtë” (Gottman, 2015).

Martesë ka impakt pasuror, si edhe financiar në të njëjtën kohë. Në Kodin e Familjes pasqyrohen rregulla dhe procedura të shumta të lidhura me marrëdhëniet pasurore të bashkëshortëve. Këto rregulla njihen si “regjimet pasurore martesore” nga Kodi i Familjes i Republikës së Shqipërisë, të cilat pasqyrojnë në mënyrë të qartë dhe specifike gjithë procedurën mbi divorcin, pasurinë, ndarjen e tyre, rregullimet ligjore mbi pasurinë etj. Gjithashtu një element thelbësor është koha, e cila përcakton dhe lidhet me pasurinë e fituar. “Regjimi pasuror, qoftë me bazë ligjore apo kontraktuale, ndikon në kategorizimin e pasurive si individuale ose të përbashkëta” (Parker, 2014). Regjimi që rregullohet detajisht nga ligji njihet si "bashkësi ligjore". Ligji përcakton cilat pasuri, të ardhura, etj., do të konsiderohen si pasuri të përbashkëta ose individuale. Ndërkaq, "regjimi kontraktual", në disa raste mund të manifestohet si një bashkësi me kontratë ose si pasuri të ndara (Scott, 2017). Kodi i Familjes parashikon në mënyrë të shprehur se pasuria që fitohet gjatë martesës është pasuri e përbashkët, e cila u përket dy bashkëshortëve (Xhafaj, 2010). Këtu përjashtohet rasti kur bashkëshorti vërteton karakterin personal të pasurisë. Regjimi pasuror parashikon disa raste në formë të shprehur të lidhura me jetën familjare si:

- 1) Ndarjen e pushteteve dhe të drejtave;

2) Ndarjen e pasurisë e cila mund të jetë e luajtshme ose e paluajtshme;

3) Ndarjen e borxheve, pra detyrimeve që ata kanë (Qag, 2020).

“Çdo regjim martesor kujdeset që burimet pasurore të jenë të koordinuara për të mbështetur përmbushjen e angazhimeve martesore dhe plotësimin e kërkesave të familjes” (Mitchell, 2016). “Çdo rregjim martesor përcakton rregullore për pasurinë, autoritetin e tyre administrativ dhe përfaqësues dhe detyrat e tyre. Teorikisht, ky regjim ekziston dhe është i lidhur me kohëzgjatjen e martesës.” (Bailey, 2015)

Regjimi i pasurive të ndara ka të bëjë me pasuritë të cilat i takojnë secilit bashkëshort dhe janë të ndara nga pjesa e pasurive të përbashkëta (Omari, 2012). Këto regjime pasurore janë disa lloje. “Ligji përcaktohet si burimi kryesor i cili sjell pasojë, sjell lindjen e të drejtave dhe detyrimeve mes bashkëshortëve në rregjimin pasuror dhe janë norma ligjore që kanë efekt të menjëhershëm ex lege pavarësisht vullnetit dhe dëshirës së bashkëshortëve me lidhjen e martesës, pra nga data e lidhjes së saj” (Adams, 2017). Regjimi ligjor gjithashtu ndahet në disa lloje nga doktrina në regjim ligjor të detyrueshëm si dhe fakultativ. Përpos regjimit ligjor kemi dhe regjimin e pavarur prej tij, të lidhur me vullnet të plotë të palëve, ku përcaktohen shprehimisht rregullimi i pasurisë përmes një kontrate (Morris, 2014). Ky regjim funksionon me vullnet të plotë të bashkëshortëve, si një regjim i veçantë pasuror, nëpërmjet një kontrate martesore.

“Pra, martesë është një koncept i shumëanshëm që përfshin dimensionet emocionale, financiare dhe ligjore” (Harris, 2018). Si e tillë, martesë përfaqëson një partneritet të përkushtuar midis individëve, duke krijuar një bazë për mbështetjen e ndërsjellë, përgjegjësitë e përbashkëta dhe krijimin e një njësie familjare. Sipas King, lidhja ndërmjet martesës dhe ndarjes së pasurisë nënvizon rëndësinë e të kuptuarit të parimeve dhe proceseve ligjore që lidhen me ndarjen e aktiveve dhe detyrimeve në rast të zgjidhjes së martesës (King, 2019).

1.2 Vështrim historik mbi institutin e martesës përgjatë shekujve

Martesa, si institucion, ka evoluar ndjeshëm gjatë historisë, duke iu përshtatur ndryshimeve kulturore, sociale dhe ligjore. “Kuptimi i kontekstit historik të martesës ofron njohuri mbi normat, praktikën dhe qëllimet e ndryshueshme që lidhen me këtë institucion” (Coontz, 2005).

Periudhat e lashta dhe klasike: Në qytetërimet e lashta si Mesopotamia, Egjipti, Greqia dhe Roma, martesë shpesh shihej si një mjet për të krijuar aleanca, për të siguruar të drejtat pronësore dhe për të siguruar stabilitetin social dhe ekonomik. “Martesat rregulloheshin shpesh nga familjet, duke theksuar rëndësinë e prejardhjes dhe lidhjeve farefisnore. Roli i grave ndryshonte midis kulturave, me disa që gëzonin autonomi dhe të drejta më të mëdha, ndërsa të tjerat iu nënshtruan dominimit dhe patriarkatit mashkullor” (Coontz, 2005).

Periudha mesjetare dhe e rilindjes: Gjatë mesjetës, martesë u ndikua nga institucionet fetare, veçanërisht nga kisha e krishterë. Aspekti sakramental i martesës fitoi rëndësi, duke nxjerrë në pah qëllimin shpirtëror dhe riprodhues të bashkimit. “Martesat rregulloheshin shpesh për të konsoliduar pasurinë dhe fuqinë midis familjeve fisnike. Rolet e grave kufizoheshin kryesisht në detyrat shtëpiake dhe martesë konsiderohej një angazhim i përjetshëm” (Stone, 1977).

Iluminizmi dhe Revolucioni Industrial: Epoka e Iluminizmit solli ide të reja rreth të drejtave dhe lirive individuale, duke ndikuar në perceptimin e martesës. Koncepti i dashurisë dhe lidhjes emocionale fitoi rëndësi, pasi individët kërkonin shoqërinë dhe përbushjen personale në martesë.

Shekulli i 20-të dhe epoka moderne: Shekulli i 20-të dëshmoi ndryshime të rëndësishme në normat dhe praktikat e martesës. Lëvizjet për të drejtat e grave, si lëvizja e të drejtës së votës dhe feminizmi, sfiduan rolet tradicionale gjinore dhe mbrojtën barazinë gjinore brenda martesës. Zgjerimi i legjislacionit për divorcin pa faj lejoi zgjidhjen më të lehtë të martesave. “Me avancimin e kontracepsionit dhe ndryshimin e qëndrimeve sociale, lidhja midis martesës dhe riprodhimit u bë më fleksibël dhe çiftet kishin kontroll më të madh mbi planifikimin familjar” (Yalom, 2001).

Tendencat bashkëkohore: Në dekadat e fundit, martesë është bërë më e larmishme dhe gjithëpërfshirëse. Martesë e të njëjtit seks është legalizuar në shumë vende, duke njohur të drejtat dhe marrëdhëniet e individëve LGBTQ+. Bashkëjetesa është pranuar si një alternativë ndaj martesës, me shumë çifte që zgjedhin të jetojnë së bashku pa njohje formale ligjore. “Për më tepër, ka një theks në rritje mbi përbushjen individuale dhe lumturinë personale brenda martesës, me çiftet që kërkojnë shoqëri, mbështetje emocionale dhe përvoja të përbashkëta” (Hendrick, 2012).

Në përgjithësi, martesë është transformuar nga një institucion kryesisht ekonomik dhe social në një institucion që përfshin lidhjet emocionale, përbushjen personale dhe barazinë

gjinore. Ai pasqyron vlerat në ndryshim, normat shoqërore dhe kornizat ligjore të çdo epoke, duke iu përshtatur nevojave dhe aspiratave të individëve dhe shoqërisë në tërësi.

1.3 Vështrim historik i institutit të martesës në Shqipëri

Në Shqipëri, marrëdhëniet martesore janë rregulluar gjatë shekujve të shumtë nga normat e së drejtës zakonore, e cila ka qenë në fuqi tek shqiptarët deri në një kohë të vonë (Kodi Civil i Zogut, 1929). Në kohën e pushtimit turk, nga shekulli XV deri në vitin 1929 (Kodi Civil i Zogut, 1929), në Shqipëri vepronin dy sisteme juridike paralele. Qytetet dhe zonat përreth tyre qeveriseshin nga ligji osman dhe rajonet e pavarura veriore dhe jugore drejtoheshin nga zakonet shqiptare. Këto ligje ose u vunë në fuqi më vete ose përmes ndërveprimit (Zaçe, 2019).

Marrëdhëniet juridiko-civile dhe marrëdhëniet familjare, si pjesë e tyre, në kohën e pushtimit osman në territorin e banuar nga shqiptarët, u rregulluan bazuar në përkatësinë fetare të bashkëshortëve dhe me bazë në disa rende juridike (Zaçe, 2019, p. 32):

- a) Sheriati, i cili është pasqyrë e rendit otoman, pra zakone myslimane dhe statute të Perandorisë Osmane (Dituria, 2022, pp. 21-22);
- b) ligji zakonor shqiptar; dhe
- c) ligji kishtar (kanonik) i ritit katolik dhe ortodoks.

Në përgjithësi, gjatë gjithë sundimit osman, shumica e muslimanëve vazhduan t'i kishin marrëdhëniet e tyre familjare të rregulluara nga e drejta zakonore, me sheriatin mysliman që zbatohet vetëm për një nëngrup të shqiptarëve myslimanë që banonin në qytete ose fshatra afër qyteteve (Aliu, 2013, p. 134). Ndërsa ligji i shtetit turk zbatohet vetëm për lidhjet shoqërore që mbrojnë interesat e shtetit turk, e drejta zakonore rregullonte pronën, trashëgiminë, marrëdhëniet familjare dhe marrëdhëniet e detyrimeve në zonat malore të jugut dhe veriut (Semini-Tutulani, 2006, p. 12).

Edhe pas shpalljes së pavarësisë së Shqipërisë në vitin 1912, deri në vitin 1929, kur hyri në fuqi Kodi Civil i Zogut, bashkëveprimet martesore rregulloheshin ende nga e drejta zakonore dhe konventat fetare, sipas bindjeve përkatëse fetare të bashkëshortëve (Zaçe, 2019, pp. 32-33).

Në vitin 1929, në Republikën e Shqipërisë u aprovua Kodi Civil i njohur ndryshe si Kodi Civil i Zogut, Kodi Civil i Mbretërisë Shqiptare, i cili u hartua kryesisht bazuar në Kodi Civil Francez (Zaçe, 2019, p. 32). Kodi Civil në vetvete përfshin katër libra (pjesë) (Aliu, 2013, p. 140). Libri i parë trajton personat dhe familjen, libri i dytë trajton trashëgiminë, libri i tretë trajton pronën, zotimin dhe modifikimet, ndërsa libri i katërt trajton mënyrat e fitimit dhe transferimit të pronësisë dhe të drejtave tjera mbi pasurinë. Kodi Civil kishte 2047 nene, duke mos përfshirë pjesën e ligjit për zbatimin e tij i cili kishte 64 nene (Dule, 2015). Neni 63 i ligjit për zbatimin e Kodit Civil parashikon hyrjen në fuqi të Kodit Civil dhe të ligjit më 1 prill të vitit 1929 (Kodi Civil i Zogut, 1929).

Krahas së drejtës osmane, e drejta zakonore shqiptare u përdor edhe si një burim unik për rregullimin e ndërveprimeve juridike dhe civile në rajonin e banuar nga shqiptarët. Në ato vende dhe mes atyre njerëzve ku ishte e pamundur të zbatohesh ligji turk, tërësisht ose pjesërisht, për shkak të mosrespektimit ose mungesës së kuptimit të ligjit të shkruar turk (Aliu, 2013, p. 137). Zhvillimi i së drejtës zakonore përkoi me prishjen e rendit gjinor, thellimin e konflikteve të tij, shfaqjen e pronës private dhe krijimin e shtetit në një moment të veçantë të zhvillimit ekonomik dhe social shqiptar (Aliu, 2013, p. 137).

1.4 Koncepti i marrëdhënieve familjare dhe martesore

Koncepti i marrëdhënieve familjare dhe martesore përfshin kuadrin ligjor që rregullon aspekte të ndryshme të marrëdhënieve familjare, duke përfshirë martesën, divorcin, kujdestarinë e fëmijëve, birësimin dhe partneritetet shtëpiake (Ellman, 2018). Ai përcakton të drejtat, detyrimet dhe përgjegjësitë e individëve brenda kontekstit të familjes dhe martesës. Marrëdhëniet martesore, nga ana tjetër, i referohen në mënyrë specifike ndërveprimeve ligjore dhe sociale ndërmjet bashkëshortëve brenda një martese. Ligji i familjes luan një rol vendimtar në rregullimin dhe mbrojtjen e marrëdhënieve familjare dhe sigurimin e mirëqenies së individëve të përfshirë. Ai siguron një strukturë ligjore për lidhjen dhe zgjidhjen e martesave, vendos udhëzime për zgjidhjen e konflikteve dhe mbrojtjen e drejtat dhe interesat e anëtarëve të familjes, veçanërisht të palëve vulnerabël si fëmijët dhe bashkëshortët në ngarkim. Marrëdhëniet martesore, siç rregullohen nga e drejta familjare, përfshijnë një sërë aspektesh ligjore dhe sociale. “Përsa i përket aspektit ligjor, përfshihen

kërkesat ligjore dhe formalitetet për lidhjen e një martesë të vlefshme, të tilla si kufizimet e moshës, pëlqimi dhe proceset e regjistrimit” (Harris-Short, 2012). E drejta e familjes trajton gjithashtu të drejtat dhe detyrimet e bashkëshortëve gjatë martesës, duke mbuluar fusha të tilla si mbështetja financiare, të drejtat pronësore dhe autoriteti vendimmarrës. E drejta familjare përfshin më tej procedurat dhe arsyet ligjore për divorcin ose zgjidhjen e martesës. Ai ofron udhëzime për ndarjen e aktiveve dhe detyrimeve martesore, mbështetjen e bashkëshortit, kujdestarinë e fëmijëve, të drejtat e vizitës dhe mbështetjen e fëmijëve. Marrëdhëniet martesore brenda kontekstit të divorcit përfshijnë çështje të negocimit, ndërmjetësimit dhe, kur është e nevojshme, ndërhyrjes së gjykatës për të zgjidhur mosmarrëveshjet dhe për të siguruar një rezultat që është i efektshëm dhe ofron barazi (Atkinson, 2018). Përveç martesës dhe divorcit, e drejta familjare trajton aspekte të tjera të marrëdhënieve martesore. Ai mund të përfshijë dispozita për urdhrat për mbrojtjen e dhunës në familje, procedurat e birësimit, marrëveshjet e zëvendësimit dhe njohjen e partneriteteve shtëpiake ose sindikatat civile.

Koncepti i së drejtës familjare dhe marrëdhënieve martesore nuk kufizohet vetëm në karakteristikat dhe aspektet ligjore. Ai gjithashtu pasqyron vlerat shoqërore, normat kulturore dhe kuptimet në zhvillim të dinamikave të familjes. “Ligji i familjes evoluon me kalimin e kohës për t'u përshtatur me ndryshimin e konteksteve sociale, ekonomike dhe kulturore, si dhe për të pasqyruar përparimet në barazinë gjinore, teknologjitë riprodhuese dhe njohjen e strukturave të ndryshme familjare” (Scott E. S., 2019).

Në përgjithësi, e drejta familjare dhe marrëdhëniet martesore janë koncepte të ndërlidhura që përfshijnë kuadrin ligjor dhe dinamikën sociale që rregullon martesat, divorcet dhe marrëdhëniet familjare. Ato luajnë një rol të rëndësishëm në formësimin dhe rregullimin e të drejtave, përgjegjësi dhe mbrojtjeve të individëve brenda kontekstit të jetës familjare (Smart, 1999).

Të gjithë individët gëzojnë të drejta dhe detyrime të barabarta sipas Kodit të Familjes në Republikën e Shqipërisë. Sipas këtyre të drejtave, nuk duhet të ketë diskriminim të drejtpërdrejtë apo të ndërmjetësuar bazuar në gjini, moshë, gjendje martesore, gjuhë, paftësi mendore apo fizike, orientim seksual, përkatësi politike, prejardhje etnike, kombësi, besim religjioz, racë, prejardhje shoqërore, pasuri, lindje ose gjendje tjetër. “Në çështjet e vendbanimit, ekonomisë dhe profesionit, bashkëshortët vendosin për vendin e banimit dhe udhëheqjen e ekonomisë familjare përmes marrëveshjeje” (Anasatasi, 2014). Secili bashkëshort ka të drejtë të zgjedhë punën dhe profesionin e tij/tij.

Sipas ligjit, pasuria e bashkëshortëve mund të jetë e veçantë ose e përbashkët. Pasuria e veçantë e bashkëshortëve përbëhet nga pasuria që i takon një bashkëshorti në momentin e martesës dhe pasuria e fituar gjatë martesës përmes trashëgimisë, dhurimeve ose ndonjë mjeti tjetër ligjor të fitimit të pasurisë. Pasuria që i takon një bashkëshorti në bazë të proporcionit të pasurisë së përbashkët gjithashtu është e tij/ e saj si pasuri e veçantë. Një përpjekje krijuese, krijimi intelektual ose pronë intelektuale e bërë gjatë martesës konsiderohet si pronë e veçantë e bashkëshortëve dhe menaxhohet dhe mbahet nga secili më vete gjatë gjithë martesës. “Çdo e ardhur e krijuar gjatë martesës nga punësimi dhe e ardhura e fituar konsiderohet pronë e familjes” (Anasatasi, 2014). Gjithashtu, nëse nuk ka rregullime të tjera të njohura, bashkëshortët janë pronarë të barabartë në disa pjesë të pasurisë së përbashkët. “Të drejtat e përbashkëta pronësore të çifteve mbi pasuritë e paluajtshme regjistrohen në regjistrin publik të pasurive të paluajtshme në emër të të dy bashkëshortëve” (Glendon, 1989). Pasuria e përbashkët transferohet, dhurohet, kalohet me miratimin e përbashkët të bashkëshortëve sipas dispozitave ligjore. Në rastet kur të dy bashkëshortët rezultojnë të regjistruar si pronarë të pjesëve të caktuara të pasurisë së përbashkët në Regjistrin publik të pasurive të patundshme, konsiderohet se ata kanë vendosur pjesëmarrjen në pasurinë e përbashkët në këtë mënyrë. Bashkëshortët mund të përcaktojnë si kujdestar të mirmbajtjes apo pasurisë vetëm njërin prej tyre me marrëveshje. Kontrata mund të kufizohet në administrim ose disponim, në mungesë të një kontrate të ndryshme. “Administrimi përfshin gjithashtu posedimin e pasurisë së përbashkët brenda veprimtarive normale” (Anasatasi, 2014). Kontrata mund të përfshijë çdo veprim të veçantë të administrimit normal ose të përcaktuar. Në rast të mosmarrëveshjes lidhur me pjesët e pasurisë së bashkëshortëve, vlerësimi i pasurisë së përbashkët bëhet nga gjykata nëse nuk arrihet një marrëveshje në kohën e ndarjes së pasurisë së përbashkët, duke marrë parasysh kontributin e bashkëshortëve dhe të gjitha rrethanat relevante. Gjykata duhet të marrë në konsideratë jo vetëm të ardhurat personale dhe të hyrat e tyre, por gjithashtu ndihmën që njëri bashkëshort ofron tjetrit, si kujdesin për fëmijët dhe elementë të tjerë thelbësore mbi përkujdesjen, angazhimin etj (Podvorica, 2011). Gjykata kompetente gjithashtu vendos për ndarjen e pjesëve të pasurisë së bashkëshortëve sipas ligjit (Omari, 2012). “Nëse një send apo të drejta të caktuara përbëjnë pasurinë më të madhe/pjesën e një bashkëshorti dhe është e pavarur ekonomikisht nga sendet dhe të drejtat të tjera në pasurinë e përbashkët, atëherë gjykata mund të përcaktojë pjesën e tij në atë send” (Xhafaj, 2010).

1.5 Detyrimet dhe të drejtat në institutin e martesës

Martesa është një institut që mbart të drejta dhe detyrime të ndryshme për individët e përfshirë. Këto të drejta dhe detyrime lindin nga normat ligjore, sociale dhe kulturore dhe mund të ndryshojnë sipas juridiksioneve.

1.5.1 Të drejtat

E drejta për njohje ligjore: Martesa u jep individëve njohjen ligjore të bashkimit të tyre, duke u dhënë disa të drejta dhe privilegje sipas ligjit. Kjo përfshin të drejtën për t'u njohur si bashkëshort, me përfitime shoqëruese të tilla si avantazhet tatimore, të drejtat e trashëgimisë dhe aksesit në kujdesin shëndetësor (Ellman, 2018).

E drejta për mbështetje emocionale dhe financiare: Bashkëshortët kanë të drejtë për mbështetje emocionale, shoqëri dhe intimitet brenda martesës. Kjo përfshin pritjen e kujdesit të ndërsjellë, respektit dhe besnikërisë. Mbështetja financiare mund të jetë gjithashtu një e drejtë e qenësishme, ku bashkëshortët kanë detyrimin të sigurojnë nevojat themelore të njëri-tjetrit dhe të ruajnë një standard të caktuar jetese (Probert, 2015).

E drejta për të marrë vendime në emër të bashkëshortit: Martesa shpesh u jep bashkëshortëve autoritetin për të marrë vendime në emër të partnerit të tyre në çështjet ligjore, mjekësore dhe financiare. Kjo mund të përfshijë pëlqimin për trajtim mjekësor, menaxhimin e aseteve të përbashkëta dhe përfaqësimin e interesave të bashkëshortit në procedurat ligjore.

Të drejtat prindërore: Në kontekstin e martesës dhe prindërimit, bashkëshortët në përgjithësi kanë të drejta dhe përgjegjësi të përbashkëta prindërore. Kjo përfshin të drejtën për të marrë vendime për edukimin, arsimimin dhe mirëqenien e fëmijëve të tyre (Millns, 2016).

1.5.2 Detyrimet

Mbështetja e ndërsjellë dhe shoqëria: Bashkëshortët kanë detyrimin t'i ofrojnë njëri-tjetrit mbështetje emocionale, fizike dhe financiare. Kjo përfshin të qenit pranë njëri-tjetrit gjatë kohëve të nevojës, ofrimi i ndihmës dhe nxitja e një mjedisi mbështetës dhe edukues brenda martesës.

Besnikëria dhe ekskluziviteti: Martesa zakonisht përfshin një detyrim besnikërie, ku bashkëshortët pritet të jenë besnikë dhe besnikë ndaj njëri-tjetrit. Kjo përfshin ndalimin nga përfshirja në marrëdhënie jashtëmartesore ose veprime që tradhtojnë besimin e bashkëshortit.

Detyrimet financiare: Bashkëshortët shpesh kanë detyrime financiare ndaj njëri-tjetrit, duke përfshirë edhe detyrimin për të kontribuar në shpenzimet e shtëpisë dhe për të siguruar mirëqenien financiare të familjes. Kjo mund të përfshijë ndarjen e burimeve financiare, planifikimin e përbashkët financiar dhe ndarjen e drejtë të përgjegjësisive financiare (Weitzman, 1985).

Përgjegjësitë prindërore: Brenda institucionit të martesës, bashkëshortët ndajnë përgjegjësinë e rritjes dhe kujdesit për fëmijët e tyre. Kjo përfshin sigurimin e nevojave të tyre fizike, emocionale dhe arsimore, marrjen e vendimeve të përbashkëta në lidhje me edukimin e tyre dhe nxitjen e një mjedisi familjar mbështetës dhe edukues.

Detyrimet ligjore: Martesa mbart detyrime ligjore, duke përfshirë pajtueshmërinë me ligjet dhe rregulloret që rregullojnë institucionin e martesës, të tilla si regjistrimi i taksave bashkërisht, marrja e licencave të martesës dhe respektimi i ligjeve të zbatueshme të martesës brenda juridiksionit (Parkes, 2019).

Është e rëndësishme të theksohet se të drejtat dhe detyrimet specifike që rrjedhin nga martesa mund të ndryshojnë në varësi të konteksteve kulturore, fetare dhe ligjore. Për më tepër, normat shoqërore dhe pritshmëritë rreth martesës mund të evoluojnë me kalimin e kohës, duke ndikuar në natyrën dhe shtrirjen e këtyre të drejtave dhe detyrimeve.

Sistemet juridike anglo-saksone dhe eurokontinentale kanë ligje të ndryshme që rregullojnë marrëdhëniet personale ndërmjet bashkëshortëve. Sistemi anglo-sakson rregullon vetëm pasurinë martesore, në ndryshim nga sistemi eurokontinental, i cili përqendrohet në rregullimin e të drejtave personale dhe pronësore të bashkëshortëve. Fakti se ligji mund të vendosë rregull në kontrollin e marrëdhënieve personale brenda familjes ekziston, pavarësisht se shkrimtarët e së drejtës anglo-saksone janë përpjekur të mos e shfaqin. Nga ana tjetër, rregulloret e paqarta në lidhje me emrin personal dhe vendbanimin janë vendimtare për qeverisjen e statusit civil të personave (Parkes, 2019, p. 86). Është e rëndësishme të theksohet se ligji nuk mund të detyrojë bashkëshortët të kenë respekt dhe ndihmë reciproke, pasi perceptimi i respektit dhe ndihmës në marrëdhëniet bashkëshortore është subjektiv dhe ndikon nga konteksti kulturor dhe arsimimi i secilit individ (Glendon,

1989, pp. 86-89). Në fushën e familjes, ekziston edhe një strukturë patriarkale që çon në pabarazi të pushtetit midis burrave dhe grave, duke ndikuar në aftësinë e grave për të marrë vendime. Disa sfida të veçanta përfshijnë autoritetin mashkullor në shtëpi, praktikën e trashëgimisë që favorizojnë meshkujt, dhe diskriminimin në rregullimet e pasurisë martesore (Omari, 2012). Rregullimi i martesës dhe familjes ndryshon nga vendi në vend dhe brenda zonave gjeografike të një vendi, dhe është nën ndikimin e legjislacionit. Të drejtat dhe detyrat e bashkëshortëve ndahen në dy kategori: të drejtat dhe detyrat personale dhe të drejtat dhe detyrat pasurore. Këto të drejta dhe detyra janë të rregulluara në mënyrë që të sigurohet barazia midis bashkëshortëve (Idrizi, 2018, p. 9). Bashkëshortët kanë të njëjta të drejta dhe detyra, dhe është e qartë se përfundimet e rregullimeve juridike duhet të ndiqen nga të dy palët. Disa prej të drejtave dhe detyrave personale që nuk mund të ndryshohen me marrëveshje janë barazia e bashkëshortëve, besnikëria bashkëshortore, jetesa e përbashkët dhe pavarësia për zgjedhjen e punës dhe profesionit (Podvorica, 2011, p. 75). Të drejtat dhe detyrat personale që mund të rregullohen me marrëveshje përfshijnë caktimin e mbiemrit, vendbanimit, shtetësisë, lindjen e fëmijëve dhe ekonominë e përbashkët. Këto të drejta janë dispozitive dhe mund të rregullohen me marrëveshje të ndërmjetësuara nga bashkëshortët (Omari, 2012).

1.6 Detyrimet pasurore të bashkëshortëve

Regjimi pasuror martesor, i cili përfshin standardet ligjore që rregullojnë marrëdhëniet pasurore ndërmjet bashkëshortëve dhe marrëdhëniet pasurore të bashkëshortëve me persona të tjerë, përfshin të drejtat dhe detyrimet pasurore të bashkëshortëve. Regjimet martesore kanë ndryshuar si rezultat i reformimit të ligjit familjar gjatë dekadave të fundit, me fokus në arritjen e barazisë financiare ndërmjet bashkëshortëve. Sot, parimet e regjimeve martesore janë të ngjashme në legjislacionet e ndryshme, duke realizuar harmonizimin nëpërmjet zhvillimit shoqëror. “Pasuria e bashkëshortëve rregullohet në dy forma: pasuria e veçantë e secilit bashkëshort dhe pasuria e përbashkët e bashkëshortëve” (Omari, 2012).

Të drejtat dhe detyrimet personale-pasurore janë ngushtësisht të lidhura me personalitetin e secilit bashkëshort dhe nuk mund të transferohen në person tjetër, as gjatë jetës (inter vivos) dhe as pas vdekjes (mortis causa). Prandaj, ato quhen të drejta pasurore-personale. Disa prej këtyre të drejtave janë (Gashi, 2016):

- Mbjajtja (ushqimi) e bashkëshortit të pasiguar.

- Mbajtja (ushqimi) i familjes.
- Përgjegjësitë e bashkëshortit për plotësimin e nevojave të bashkësisë martesore dhe familjare.

Të drejtat dhe detyrimet që kanë karakter vetëm pasuror përfshijnë marrëdhëniet pasurore midis bashkëshortëve. Gjatë martesës, mund të lindin detyrime jo vetëm midis bashkëshortëve, por edhe ndaj të tretëve. Në regjimin e bashkësisë ligjore ose kontraktuale, ligji parashikon zgjidhjen e këtyre detyrimeve gjatë mbarimit të martesës, nëpërmjet likuidimit të bashkësisë, përmes institutit të kthimeve dhe kompensimeve. Rregullat e likuidimit të bashkësisë nuk zbatohen në mbarimin e regjimit të pasurve të ndara (Semini-Tutulani, 2006, p. 12). Kemi 2 lloje detyrimesh (OHCHR, 2018):

- Detyrimet personale të secilit bashkëshort: Këto detyrime janë ato që lindin para vendosjes së regjimit të pasurisë së ndarë dhe detyrimeve që bashkëshortët marrin personalisht përsipër gjatë këtij regjimi. Detyrimet personale të secilit bashkëshort duhet të plotësohen me pasurinë e tyre vetjake. Nëse pasuria vetjake e bashkëshortit që është dëbitor nuk është e mjaftueshme për të plotësuar detyrimin, kreditorët nuk mund të kryejnë veprime mbi pasurinë e bashkëshortit tjetër për të kryer të drejtën e tyre (Equality, 2019). Në kundërshtim me regjimin e bashkësisë ligjore, ku ka rregulla të veçanta që rregullojnë realizimin juridik të detyrimeve që bashkëshortët kanë ndaj të tretëve, në regjimin e pasurisë së ndarë, zbatohet regjimi juridik për realizimin e detyrimeve të bashkëshortëve ndaj të tretëve. Në praktikë, mund të ketë situata ku një bashkëshort, pa qenë i detyruar, plotëson detyrimin personal të bashkëshortit tjetër. Çfarë mjeti ligjor ka në dispozicion ky bashkëshort për të kërkuar kthimin e shumës që ka paguar dhe kundër kujt subjekti duhet të veprojë, kreditorit apo bashkëshortit dëbitor? Së pari, duhet të hulumtohet se me cilin titull është realizuar plotësimi i detyrimit. Nëse një bashkëshort ka plotësuar detyrimin në formën e një dhurimi për bashkëshortin dëbitor, atëherë ai nuk mund të kërkojë kthimin e shumës së paguar as nga bashkëshorti dëbitor, dhe aq më pak nga kreditori. Nëse, nga ana tjetër, plotësimi i detyrimit nuk është realizuar si një dhurim, atëherë bashkëshorti që ka plotësuar detyrimin ka të drejtë për regres ndaj bashkëshortit debitor (Omari, 2012).
- Detyrimet e përbashkëta. Pavarësisht parimit të pavarësisë së pasurisë dhe detyrimeve të bashkëshortëve, ata mund të krijojnë detyrime të përbashkëta me vullnetin e tyre ose

sipas parashikimeve ligjore. Duke analizuar mënyrën e përbushjes së tyre dhe në regjimin juridik ato klasifikohen në:

- Detyrimet solidare ku bazuar në burimin e krijimit, i klasifikojmë në 2 kategori:

Detyrimet solidare ligjore, të njohura si "solidaritet ligjor" në doktrinën franceze, janë rregulluar nga Neni 60 i Kodit të Familjes në fuqi në Shqipëri. Sipas këtij nenit, bashkëshortët janë detyruar solidarisht për të gjitha detyrimet që njëri prej tyre ka marrë përsipër në funksion të mbajtjes së familjes dhe edukimit të fëmijëve, edhe nëse kjo nuk është miratuar nga bashkëshorti tjetër. Bashkëshortët gëzojnë liri të veprimit në lidhje me veprimet juridike që kryhen në funksion të mbajtjes së familjes dhe edukimit të fëmijëve, dhe janë përgjegjës solidarisht për detyrimet që dalin nga këto veprime, pavarësisht se kryhen nga njëri bashkëshort ose nga të dy bashkëshortët. Rregullat e Kodit Civil zbatohen për përbushjen e detyrimeve solide, dhe kreditori mund të kërkojë përbushjen e të gjithë detyrimit ose një pjese të tij nga secili prej bashkëshortëve. Nëse njëri bashkëshort përbush detyrimin në tërësi ose paguan një shumë më të madhe se sa i takonte, ai ka të drejtë të kërkojë kthimin e kësaj shume nga bashkëshorti tjetër përmes regresit. Megjithatë, nëse detyrimi është haptazi i tepërt duke marrë parasysh kritere të tilla si mënyra e jetesës së familjes dhe mirëbesimi i personave të tretë, bashkëshorti që nuk ka marrë pjesë në kontratë nuk mund të detyrohet për të. Në rast të tillë, detyrimi konsiderohet si i vetëm i bashkëshortit që e ka marrë përsipër dhe përbushet me pasurinë e tij vetjake (Semini-Tutulani, 2006, p. 12).

Detyrimet solidare vullnetare janë ato detyrime që merren solidarisht nga bashkëshortët dhe rregullohen sipas regjimit juridik të parashikuar nga Kodi Civil. Gjatë regjimit të pasurive të ndara, bashkëshortët mund të marrin përsipër bashkërisht detyrime ndaj personave të tretë. Për përbushjen e këtyre detyrimeve, zbatohen rregullat e Kodit Civil për përbushjen e detyrimeve, në të njëjtën mënyrë si në rastin kur bashkëshortët nuk janë të martuar. Bashkëshortët përgjigjen për përbushjen e detyrimit me pasurinë e tyre vetjake, në përputhje me pjesën e detyrimit që kanë marrë përsipër. Nëse rast se në kontratë nuk përcaktohen pjesët e detyrimit për secilin bashkëshort, atëherë sipas ligjit prezumohet se ata janë debitorë në pjesë të barabarta. Nëse njëri bashkëshort është i pamundur të përbushë pjesën e detyrimit të tij, kreditori nuk mund të kërkojë përbushjen e detyrimit me pasurinë vetjake të bashkëshortit tjetër (Qarri E. , 2014, p. 180). Nëse njëri bashkëshort në mënyrë vullnetare përbush edhe pjesën e detyrimit që i takonte bashkëshortit tjetër, ai nuk mund

të kërkojë nga kreditori kthimin e asaj që ka paguar ose dhënë në përmbushje, por ka të drejtë të kërkojë regres ndaj bashkëshortit tjetër (Omari, 2012).

Detyrimet që lindin gjatë martesës, përfshijnë detyrime jo vetëm ndërmjet bashkëshortëve dhe personave të tretë, por njëkohësisht edhe detyrime ndërmjet vetë bashkëshortëve (Qarri E. , 2014, p. 181). Ligji parashikon se në regjimin e bashkësisë ligjore ose kontraktore, marrëdhëniet e detyrimit ndërmjet bashkëshortëve, që kanë lindur dhe janë bërë të kërkueshme gjatë martesës, zgjidhen gjatë likuidimit të bashkësisë përmes institutit të kthimeve dhe kompensimeve. Në rastin e mbarimit të regjimit të pasurive të ndara, nuk zbatohen të njëjtat rregulla të likuidimit të bashkësisë. Bashkëshortët kanë të drejtë të kërkojnë njëri-tjetrit përmbushjen e detyrimeve që kanë lindur gjatë martesës dhe janë bërë të kërkueshme, por zakonisht nuk rezulton që ata të ndërmarrin veprime ndaj njëri-tjetrit gjatë martesës. (Qarri E. , 2014, p. 181) Në këtë kuptim, ligjvënësi ka parashikuar pezullimin e afateve të parashkrimit ndërmjet tyre deri në momentin e marrjes së vendimit të zgjidhjes së martesës (Semini-Tutulani, 2006).

1.7 Koncepti i kontratës martesore

Martesa është një kontratë dhe si e tillë është një veprim juridik i dyanshëm, i cili bazohet në konceptin e veprimeve juridike të dyanshme sipas doktrinës tonë juridike (Kodi Civil Gjerman). Origjina e drejtësisë në këtë fushë vjen nga e drejta gjermane, ku veprimi juridik është trajtuar si një koncept teorik në kodin civil. Kontrata e martesës mund të përkufizohet si një marrëveshje mes bashkëshortëve për të rregulluar aspektet pasurore gjatë martesës dhe destinacionin e pasurisë në rast të ndarjes. Përkufizimi i kontratës së martesës është sfidues për shkak të terminologjisë së përdorur nga Kodi i Familjes lidhur me këtë institut. Kodi thotë se në mungesë të një marrëveshjeje, zbatohet regjimi i bashkësisë ligjore. Në vijim, Kodi trajton formën e kontratës në një mënyrë të paqartë, duke e bërë të vështirë qasjen tonë te instituti që rregullon marrëdhënien pasurore të bashkëshortëve gjatë martesës. Kjo vështirësi në përkufizimin e kontratës së martesës lidhet me terminologjinë që përdor Kodi i Familjes në lidhje me këtë institut, veçanërisht në nenin 66 ku përmendet se në rast të mungesës së një marrëveshjeje, zbatohet regjimi i bashkësisë ligjore. Duke vazhduar me nenin 69, në të cilin vërejmë titullin e dispozitës “Forma e kontratës” dhe kështu është disi e paqartë se si do t’i drejtohem institutit që rregullon marrëdhënien pasurore të bashkëshortëve gjatë martesës me vullnetin e tyre. Për të bërë dallimin midis këtyre koncepteve, do të referohemi

në kodin tonë civil për përkufizimin që gjendet për secilin prej tyre. Detyrimet që lindin nga martesë shpeshherë sjellin raste të martesave fiktive ose kushtëzojnë bashkëshortët në lidhjen e martesës duke harruar se ndjenjat e dashurisë janë të mjaftueshme për të qënë të martuar. Ka qëndrime të ndryshme nga çdo subjekt lidhur me martesën, veçanërisht në lidhje me pasojat që ky institut sjell. Procesi fillon me nënshkrimin e aktit të martesës në zyrën e Gjendjes Civile dhe vazhdon me përgjegjësitë që bashkëshortët kanë ndaj njëri-tjetrit dhe fëmijëve nëse ka. Në momentin e martesës, disa bashkëshortë e kuptojnë rëndësinë e këtij instituti dhe angazhohen me detyrimet që ky bashkim i ka në vete (Galgano, 2011, p. 149). Megjithatë, ligji do të angazhohet në të njëjtën mënyrë për të mbrojtur të drejtat dhe interesat e bashkëshortëve dhe për të rregulluar situatat në të cilat martesë mund të përfundojë apo të ndryshojë.

Nëse bashkëshortët nuk kanë bërë një kontratë martesë, ligji do të aplikojë regjimin e bashkësisë ligjore, i cili përfshin ndarjen e pasurisë dhe detyrimet financiare të martesës. Kjo do të thotë se pasuria e fituar nga çdo bashkëshort nën regjimin e bashkësisë ligjore do të shpërndahet ndaj tyre në mënyrë të barabartë në rast të ndarjes së tyre. Gjithashtu, do të ketë detyrim për të mbështetur njëri-tjetrin financiarisht në rast të nevojës. Nëse bashkëshortët kanë bërë një kontratë martesë, ajo do të jetë në fuqi dhe do të kufizojë ose rregullojë të drejtat dhe detyrimet e tyre. Kontrata e martesës mund të përfshijë dispozita lidhur me ndarjen e pasurisë, përcaktimin e detyrimeve financiare, rregullimin e çështjeve të trashëgimisë, të drejtat dhe detyrimet ndaj fëmijëve, si dhe disa çështje të tjera të rëndësishme. Është e rëndësishme të theksohet se kontratat e martesës duhet të jenë të rregulluara në mënyrë të racionale dhe të ndershme dhe duhet të përmbushin kriteret e vlefshmërisë dhe të natyrshëmrisë sipas ligjit. Në disa raste, gjykatat mund të refuzojnë zbatimin e kontratave martesore nëse ato shkelin dispozitat ligjore.

Pra, pavarësisht nëse ka një kontratë martesë apo jo, ligji do të përcaktojë të drejtat dhe detyrimet e bashkëshortëve në rast të ndarjes së martesës dhe do të ndërhyjë për të siguruar një zgjidhje të drejtë dhe të rregullt në bazë të ligjit në rast të mosmarrëveshjeve mes tyre.

Të drejtat pasurore, konkretisht ato pronësore janë delikate për subjektin e së drejtës, prandaj edhe gëzojnë mbrojtje të konsiderueshme. Njëkohësisht, e drejta ofron një sërë instrumentesh ligjorë për mbrojtjen e tyre (Protokolli nr.1, Pronësia, KEDNJ) nga Kushtetuta e Republikës së Shqipërisë, Kodi Civil, në detajimin e mbrojtjes së drejtës së pronësisë. Bashkëjetesa e bashkëshortëve fillon me lidhjen e martesës, e cila sjell si pasojë përfshirjen e vazhdueshme të tyre në dhënien e kontributeve jetësore. Gjithashtu, bashkëshortët marrin

pjesë edhe në marrëdhënie juridike, ekonomike me të tretët të cilat sjellin pasoja juridike për secilin apo për të dy bashkëshortët (Dodaj B, 2019). Kështu lind nevoja e identifikimit të titullarit të të drejtave ku ligji parashikon format që do aplikohen (Omari, 2012). Në kuadër të vlerësimit të vullnetit të individit, aq të ndryshëm sa në pamundësi për të bërë unifikim të kërkesave, ligji mundëson zgjedhjen e mënyrës se si do të shtohen pasuritë e tyre dhe si do të garantohet paprekshmëria e tyre nga instituti i martesës. Duke marrë parasysh faktin se marrëveshja standarte nuk preferohet gjithmonë, një pjesë e çifteve mund të krijojnë një marrëveshje tjetër, ku prona të ndahet në një mënyrë ndryshe. Pavarësisht vendimit të tyre, me rëndësi është fakti se me kontratën e martesës, të gjithë mund të vendosin me vullnetin e tyre destinacionin e pasurisë së tyre. Mënyra për të arritur këtë është një kontratë martesore që parashikon se çfarë do të ndodhë me pasurinë e bashkëshortëve në rast të ndarjes (divorcit) (Claire J. Vannette, 2016) si dhe disa marrëveshje të tjera që rregullojnë edhe mënyrën e administrimit të pasurisë gjatë martesës (Avokatia, 2020).

Martesa edhe pse në dukje ka karakter jopasuror, ajo sjell pasoja pasurore të cilat duhet të rregullohen në formë ligjore. Rrjedhimisht, bashkëshortët kanë të drejtë që pas lidhjes së martesës të bëhen pjesë e regjimit ligjor ose të zgjedhin kontratën martesore si një marrëveshje e dyanshme e mirëregulluar mes tyre. Në këto kushte, bashkëshortët gjenden përpara faktit që me lidhjen e martesës, duhet të kujdesen për zgjedhjen e formulës së duhur në mbrojtje të pasurive të tyre gjatë martesës, duke zhveshur kështu martesën nga çdo efekt anësor që mund të sjellë si rezultat i padijenisë, por që është mjaft e qartë se kjo e fundit nuk përjashton nga përgjegjësia (Semini-Tutulani, 2006). Normat juridike nuk krijojnë marrëdhënie juridike, por janë parakusht i lindjes së tyre, pra martesa rregullohet me ligj si dhe pasojat e tyre prekin bashkëshortët deri në kufijtë e lejuar me ligj. Kontrata e martesës ka rregulla specifike të cilat duhen ndjekur dhe zbatuar. (Omari, 2012) Pas lidhjes së kontratës martesore detyrimet lindin bazuar në marrëveshjen e nënshkruar. Ajo plotëson kushtet e vlefshmërisë sipas nenit 69/1 Kodi i Familjes, pra kushtet e përgjegjshme që parashikohen nga e drejta e detyrimeve dhe ato të veçanta. Kushtet e nevojshme për lidhjen e kontratës janë: pëlqimi i palës që merr përsipër detyrimin, shkaku i ligjshëm në të cilin mbështetet detyrimi, objekti që formon lëndën e kontratës dhe forma e saj e kërkuar nga ligji”. Neni 69/1 “Kontrata martesore bëhet me akt noterial, në prani dhe me pëlqimin e njëkohshëm të dy bashkëshortëve të ardhshëm ose të përfaqësuesve të tyre”.

KAPITULLI II

KUADRI LIGJOR MBI ZGJIDHJEN E MARTESËS

2.1 Aspekti teorik mbi zgjidhjen e martesës

Shkurorëzimi/Divorci/ Zgjidhja e martesës është një proces ligjor që zgjidh martesën ose partneritetin civil, duke rezultuar në përfundimin e marrëdhënies martesore. Ai përfshin shpërbërjen formale të bashkimit dhe njohjen se bashkëshortët nuk janë më të lidhur ligjërisht me njëri-tjetrin. Zgjidhja e martesës është një koncept kompleks dhe i shumëanshëm që përfshin dimensione ligjore, sociale, emocionale dhe ekonomike (Johnson, 2022).

Zgjidhja ligjore: Në thelb, zgjidhja e martesës është një proces ligjor i rregulluar nga ligji familjar që ofron një mekanizëm për përfundimin e martesës. Ai përfshin paraqitjen e një kërkesë në gjykatën përkatëse dhe nënshkrimin e një procedure ligjore për të marrë një vendim divorci. Zgjidhja ligjore e martesës u jep palëve të drejtën ligjore për t'u rimartuar ose për të hyrë në marrëdhënie të reja (Amato, 2010, pp. 650-666).

Arsyet për zgjidhjen e martesës: Juridiksione të ndryshme kanë arsye të ndryshme për dhënien e divorcit. Këto arsye mund të ndryshojnë nga zgjidhja e martesës pa faj, ku zgjidhja bazohet në dallime të papajtueshme ose prishje të martesës, deri te zgjidhja e martesës me faj, ku zgjidhja bazohet në arsye specifike si tradhëtia bashkëshortore, mizoria ose braktisja. Arsyet për zgjidhjen e martesës luajnë një rol të rëndësishëm në përcaktimin e procesit, afateve kohore dhe rezultateve të procedurave. (Emery, 2019).

Ndarja e pasurive dhe borxheve: Një aspekt thelbësor i zgjidhjes së martesës është ndarja e pasurive dhe borxheve martesore. Kjo përfshin përcaktimin se si prona, burimet financiare dhe detyrimet e fituara gjatë martesës do të shpërndahen ndërmjet bashkëshortëve. Ndarja mund të

bazohet në faktorë të ndryshëm, duke përfshirë kontributin e secilit bashkëshort në martesë, kohëzgjatjen e martesës dhe nevojat dhe interesat e palëve të përfshira.

Kujdestaria dhe Mbështetja e Fëmijëve: Zgjidhja e martesës shpesh përfshin vendime në lidhje me kujdestarinë dhe mbështetjen e fëmijëve kur ka fëmijë nga martesë. Kujdestaria e fëmijëve i referohet përcaktimit të rregullimeve ligjore dhe fizike të kujdestarisë për fëmijët, duke përfshirë të drejtat e vizitës dhe autoritetin vendimmarrës. Mbështetja e fëmijëve përfshin krijimin e mbështetjes financiare për fëmijët, zakonisht bazuar në të ardhurat dhe burimet e prindërve dhe nevojat e fëmijëve (Hetherington, 2006, pp. 502-513).

Ndikimi emocional dhe social: Zgjidhja e martesës ka implikime të rëndësishme emocionale dhe sociale për individët e përfshirë dhe familjet e tyre. Mund të jetë një përvojë sfiduese dhe shqetësuese, e karakterizuar nga ndjenjat e humbjes, pikëllimit, zemërimit dhe pasigurisë. Zgjidhja e martesës mund të ndikojë gjithashtu në marrëdhëniet sociale, dinamikën e familjes dhe mirëqenien e fëmijëve. Pasojat emocionale dhe sociale të divorcit mund të ndryshojnë shumë dhe varen nga faktorë të tillë si niveli i konfliktit, prania e rrjeteve mbështetëse dhe aftësia për të bashkëprindëruar në mënyrë efektive.

Mbrojtjet ligjore dhe procedurat: Koncepti i zgjidhjes së martesës është pjesë e një kuadri ligjor që ofron mbrojtje dhe procedura ligjore për palët e përfshira. Kjo përfshin të drejtën për përfaqësim ligjor, akses në gjykata dhe mundësinë për të paraqitur prova dhe argumente. Sistemi ligjor synon të sigurojë drejtësi, të mbrojtje të drejtat e secilës palë dhe të zgjidhë mosmarrëveshjet që lidhen me divorcin në mënyrë të drejtë dhe të barabartë (Wallerstein, 2000).

Perspektivat dhe praktikat në zhvillim: Koncepti i zgjidhjes së martesës ka evoluar me kalimin e kohës, duke reflektuar ndryshime në qëndrimet shoqërore, normat kulturore dhe kornizat ligjore. Në shumë juridiksione, divorci është bërë më i arritshëm dhe i pranuar nga shoqëria, dhe metodat alternative të zgjidhjes së mosmarrëveshjeve si ndërmjetësimi ose divorci bashkëpunues kanë fituar popullaritet. Ekziston gjithashtu një njohje në rritje e rëndësisë së mbështetjes së mirëqenies emocionale të individëve që kalojnë një divorc dhe duke u dhënë përparësi interesave më të mira të fëmijëve të përfshirë.

Në përgjithësi, zgjidhja e martesës është një koncept kompleks dhe i shumëanshëm që përfshin zgjidhjen ligjore të një martesë, ndarjen e pasurive dhe borxheve, vendimet në lidhje me kujdestarinë dhe mbështetjen e fëmijëve, pasojat emocionale dhe sociale, si dhe mbrojtjen dhe procedurat ligjore. Zgjidhja e martesës ndikohet nga një sërë faktorësh, duke

përfshirë sistemet ligjore, normat kulturore dhe rrethanat individuale. Kuptimi i këtij koncepti kërkon shqyrtimin e këtyre dimensioneve të ndryshme dhe njohjen e përvojave dhe sfidave të ndryshme që lidhen me përfundimin e një marrëdhënieje martesore (Emery, 2004).

Zgjidhja e martesës duhet të bëhet sipas parashikimeve ligjore në Kodin e Familjes, i cili shpreh 3 raste të aplikueshme (Kodi i Familjes, 2003). Në zbatim të këtyre dispozitave, rastet e zgjidhjes së martesës janë:

-Zgjidhja e martesës me pëlqim reciprok të bashkëshortëve (Neni 125-127 i Kodit të Familjes);

-Zgjidhja e martesës për ndërprerje të jetesës së përbashkët (Nenet 129-131 të Kodit të Familjes);

-Zgjidhja e martesës me kërkesë të njërit bashkeshort, e cila rregullohet nga neni 132 i Kodit të Familjes.

2.2 Zgjidhja e martesës me pëlqim reciprok të bashkëshortëve sipas legjislacionit shqiptar

Zgjidhja e martesës me marrëveshje të bashkëshortëve u parashikua në vitet '90. Si rezultat i ndryshimeve të bëra në Kodiun e Procedurës Civile, nenet 358 deri në 368 të këtij Kodi trajtuan format e reja për zgjidhjen e martesës nëpërmjet gjyqeve të veçanta që lidhen me martesën, duke lejuar padinë e përbashkët të dy bashkëshortëve. Kodi aktual i familjes rregullon zgjidhjen e martesës me pëlqim reciprok të bashkëshortëve, si pjesë e të njëjtit akt e pakufizuar edhe për disa dispozita që rregullojnë procedurën që ndiqet për zgjidhjen e martesës (Nenet 125 - 128 të Kodit të Familjes.).

2.2.1 Kushtet ligjore për zgjidhjen e martesës me pëlqim reciprok

Sipas neni 125 të Kodit të Familjes, kur bashkëshortët bien dakord për zgjidhjen e martesës, ata duhet të paraqesin gjykatës për miratim një kërkesë në bashkëpunim me një projekt marrëveshje që rregullon pasojat e zgjidhjes së martesës. Pas analizës së kësaj

dispozite, dalin në pah dy kushte ligjore që duhet të plotësohen për të zgjidhur martesën me pëlqim reciprok: rënia dakord e bashkëshortëve në zgjidhjen e martesës nga njëra anë, dhe një marrëveshje e dytë që përfshin rregullimin e pasojave të martesës nga ana tjetër (Neni 125 i Kodit të Familjes).

2.2.2 Marrëveshja që ka për objekt zgjidhjen e martesës

Në zbatim të nenit 125 të ligjit, kur bashkëshortët bien dakord për zgjidhjen e martesës, ata paraqesin një kërkesë për zgjidhjen e martesës në gjykatë. Kjo kërkesë paraqet një marrëveshje nëpërmjet të cilës bashkëshortët vendosin të mbyllin jetën e tyre të përbashkët dhe marrëdhënien martesore. Për të qenë e vlefshme, kjo marrëveshje duhet të plotësojë disa kushte ligjore, përfshirë aftësinë e bashkëshortëve për të vepruar dhe ekzistencën e vullnetit të tyre të plotë. Me anë të shkurorëzimit, zgjidhet vetëm martesja e vlefshme gjatë jetës së bashkëshortëve, për shkak të parashikuara në ligj dhe nëpërmjet procedurës gjyqësore. Gjykata e shkallës së parë është kompetente për zgjidhjen e martesës me shkurorëzim. Martesa zgjidhet përmes një vendimi gjyqësor, ndërsa shkaqet e shkurorëzimit duhet të jenë të parashikuara në ligj dhe procedura për zgjidhjen e martesës duhet të jetë e paraparë me ligj (Omari, 2012).

Gjykata, pasi shqyrton kërkesën, dëgjon fillimisht secilin bashkëshort në mënyrë të veçantë, dhe pastaj i dëgjon ata bashkërisht. Vlen të theksohet se pëlqimi i shprehur përpara gjykatës duhet të jetë i qartë dhe të shprehë vullnet pa kushte për zgjidhjen e martesës. Në të kundërt, nëse ka hezitim ose vullnet jo të qartë, gjykata do të refuzojë kërkesën (Omari, 2012, p. 121).

2.2.3. Marrëveshja që ka për objekt rregullimin e pasojave të zgjidhjes së martesës

Bashkëshortët duhet të bien dakord për zgjidhjen e martesës si dhe për pasojat e kësaj zgjidhjeje në mënyrë që martesja të zgjidhet me pëlqim reciprok. Marrëveshja është element thelbësor kur bashkëshortët kanë fëmijë i cili është i mitur sipas ligjit. Kur nuk kemi, mjafton vetëm vërtetimi i pëlqimit të lirë për zgjidhjen e martesës si kushti i vetëm për zgjidhjen e saj. Bashkëshortët duhet të përfshijnë një kërkesë të përbashkët për

zgjidhjen e martesës dhe një marrëveshje që rregullon efektet mbi fëmijët kur ka fëmijë nga martesë. Disa nga këto efekte përfshijnë:

1. Leje për rritjen dhe edukimin e fëmijëve të mitur: Pas prishjes së martesës, fëmija duhet të vendoset me njërin nga bashkëshortët. Ata gjithashtu duhet të përcaktojnë nëse detyrimi prindëror do të kryhet vazhdimisht nga të dy prindërit apo thjesht nga prindi që do të rrisë fëmijën pas përfundimit të martesës (Benussi, 1931, p. 45). Kur caktohet lënia për rritje dhe edukim me një prind, përcaktohen shprehimisht dhe vizitat dhe oraret e takimit me prindin tjetër.
2. Shuma e parave të nevojshme për zhvillimin dhe edukimin e fëmijës: Shuma e nevojshme për të mbajtur fëmijën, e cila përfaqëson përgjegjësinë e prindit për mbajtjen e fëmijës, duhet të specifikohet në marrëveshje. Palët mund të specifikojnë në marrëveshje vetëm kontributin material që duhet të jepet për rritjen e fëmijës nga prindi që nuk do të jetojë me fëmijën nëse prindi që nuk do të jetojë me fëmijën e përmbush me dëshirë këtë detyrë (Omari, 2012).
3. Përgjegjësia e mbajtjes ndaj ish-bashkëshortit në nevojë: Detyrimi për ndihmë materiale ndërmjet bashkëshortëve shpesh përfundon me zgjidhjen e martesës. Bashkëshorti tjetër mund të pranojë të angazhohet për të paguar një shumë të caktuar parash për një kohë të caktuar ose deri në vdekjen e bashkëshortit tjetër nëse njëri bashkëshort nuk është në gjendje të punojë dhe nuk ka burime të mjaftueshme për të jetuar (Ieva, 2012, pp. 55-112).
4. Përcaktimi i të drejtës së përdorimit mbi banesën familjare: Nëse njëri prej bashkëshortëve e ka të vështirë të gjejë banesë pas zgjidhjes së martesës, ata mund të specifikojnë në marrëveshje se kanë të drejtë të përdorin shtëpinë e familjes ose vendbanimin tjetër të mbajtur nga ish – burri/gruaja.
5. Përcaktimi i kontributit kompensues ndaj ish-bashkëshortit: Në situatat kur konstatohet se njëri ish-bashkëshort ka pësuar humbje si pasojë e ndarjes së pasurisë gjatë martesës, kontributi kompensues është një dhuratë e konsiderueshme që i bëhet tjetrit.
6. Pjesëtimi i pasurisë së përbashkët të fituar gjatë martesës: Bashkëshortët mund të ndajnë lirisht pasurinë e përbashkët në marrëveshjen që shoqërohet me kërkesën për zgjidhjen e martesës me pëlqim të ndërsjellë. Kjo ndodh kur sendet e

përbashkëta të martesës nënshtrihen regjimit të bashkësisë ligjore apo regjimit të bashkësisë me kontratë.

Këto janë disa nga pasojat që mund të përfshihen në marrëveshjen për zgjidhjen e martesës në mënyrë miqësore. Për të arritur një rezultat të drejtë dhe të arsyeshëm për të gjitha palët dhe fëmijët e tyre, është thelbësore që bashkëshortët të marrin parasysh këta faktorë dhe të arrijnë një mirëkuptim (Neni 147 i Kodit të Familjes).

2.3. Zgjidhja e martesës me kërkesë të njërit bashkëshort sipas legjislacionit shqiptar

Nëse bashkëshortët nuk bien dakord për zgjidhjen e martesës me pëlqim reciprok, secili prej tyre ka të drejtë të kërkojë zgjidhjen e martesës përmes gjykatës. Kjo është mënyra më e zakonshme për të ndarë martesën në praktikën gjyqësore. Në këtë rast, martesa zgjidhet për shkak të një çështjeje të caktuar që ka sjellë pamundësinë e vazhdimësisë së jetës së përbashkët të bashkëshortëve. Përcaktimi i shkakut dhe pasojave të tij në mungesë të qëllimit të martesës është në kompetencën e gjykatës. Në ndryshim nga zgjidhja e martesës me pëlqim reciprok, ku gjykata shikon vetëm shprehjen e vullnetit, roli i saj këtu ndryshon, pasi duhet të trajtojë në mënyrë ligjore arsyet dhe shkaqet dhe përputhjen e tyre me ligjin. Bazuar në këto vlerësime, gjykata mund të pranojë ose të refuzojë zgjidhjen e martesës nëse vlerëson se qëllimi i martesës është humbur në mënyrë të pakthyeshme.

Kushtet ligjore për zgjidhjen e martesës janë të përcaktuara në nenin 132 të Kodi i Familjes. Analiza e këtij neni tregon se për të kërkuar zgjidhjen e martesës me kërkesë të njërit bashkëshort duhen plotësuar tre kushte: shkak i zgjidhjes së martesës, pamundësia e jetës së përbashkët dhe lidhja shkakësore midis shkakut të pretenduar dhe pamundësisë së jetës së përbashkët (Flour dhe Champenois, 2001, p. 110).

Sipas këtij neni, secili nga bashkëshortët mund të kërkojë zgjidhjen e martesës në rastet kur ka grindje të vazhdueshme, keqtrajtime, fyerje të rënda, shkelje të besnikërisë bashkëshortore, sëmundje mendore të pashërueshme, dënime të rënda penale për bashkëshortin ose për shkaqe të tjera që shkelin detyrimet që rrjedhin nga martesa dhe e bëjnë jetën e përbashkët të pamundur. Për të vërtetuar shkakun e zgjidhjes, është e nevojshme që bashkëshorti që kërkon zgjidhjen e martesës të paraqesë prova të

mjaftueshme.

Pamundësia e jetës së përbashkët dhe humbja e qëllimit të martesës janë pasojat e shkakut për të cilin bashkëshorti kërkon zgjidhjen e martesës. Për të pranuar kërkesën për zgjidhjen e martesës, gjykata duhet të vlerësojë nëse shkak i pretenduar ka tronditur marrëdhënien martesore në mënyrë të tillë sa qëllimi për të jetuar së bashku nuk është më i mundur. Në zbatim të nenit 132, kjo pamundësi vërtetohet nga të dy, ose nga paditësi. Në mungesë të provimit, zgjidhja e martesës nuk ndodh. Pra, në këtë rast, roli i gjykatësit është aktiv në procesin e zgjidhjes së martesës me kërkesë të njërit bashkëshort, ndryshe nga zgjidhja e martesës me pëlqim reciprok.

Lidhja shkakësore midis shkakut të pretenduar dhe pamundësisë së jetës së përbashkët duhet të vërtetohet. Është e rëndësishme të kuptohet se kjo lidhje shkakësore duhet të analizohet në kontekstin e rastit të veçantë. Personaliteti i bashkëshortëve, nivelin e tyre të shkollimit dhe edukimit, moshën dhe kushtet e tyre personale janë faktorët që gjykata do të marrë parasysh për të përcaktuar këtë lidhje shkakësore.

2.4. Zgjidhja e martesës për ndërprerje të jetës së përbashkët sipas legjislacionit shqiptar

Secili prej bashkëshortëve ka të drejtë të kërkojë zgjidhjen e martesës në rastin e ndërprerjes së jetës së përbashkët për një periudhë të paktën prej tre vjetësh. Kjo formë e zgjidhjes së martesës është parashikuar për herë të parë nga legjislacioni shqiptar. Në këtë rast, siç ndodh edhe me zgjidhjen e martesës me kërkesë të njërit prej bashkëshortëve, bashkëshorti që kërkon zgjidhjen drejtohet në gjykatë me një padi, dhe procesi zhvillohet duke thirrur si të pandehur bashkëshortin tjetër. Ndryshe nga zgjidhja me kërkesë të njërit prej bashkëshortëve, ku bashkëshorti paditës ka mundësinë të paraqesë një sërë arsyesh që sipas tij mund të justifikojnë zgjidhjen e martesës, në këtë rast shkak i zgjidhjes së martesës është përcaktuar nga ligji dhe nuk mund të jetë tjetër veçse ndërprerja e të paktën tre vjetëve të jetës së përbashkët. Kjo bën që procedura e zgjidhjes së martesës të thjeshtësohet shumë. Gjykata nuk duhet të hetojë motivin e ndërprerjes së jetës së përbashkët, pasi vetëm fakti i ndarjes është mjaftueshëm për të shpallur zgjidhjen e

martesës.

Kushtet ligjore për zgjidhjen e martesës në rastin e ndërprerjes së jetës së përbashkët janë si vijon: ndërprerja e jetës së përbashkët, një periudhë e paktën tre vjetësh e ndërprerjes së jetës së përbashkët, dhe përcaktimi nga ana e bashkëshortit paditës për mënyrën e përmbushjes së detyrimeve ndaj fëmijës dhe bashkëshortit të paditur (Oberto, 1998).

1. Ndërprerja e jetës së përbashkët: Bashkëjetesa midis bashkëshoqërorëve është një nga detyrimet kryesore që dalin nga martesa. Bashkëjetesa është elementi themelor mbi të cilin bazohet koncepti i martesës, pasi paraqet një kusht domethënës për ushtrimin e të drejtave dhe përmbushjen e detyrimeve. Me kërkesën e zgjidhjes së martesës në rastin e ndërprerjes së jetës së përbashkët për një periudhë të paktën tre vjetësh, bashkëshorti paditës duhet të paraqesë një dokument që vërteton këtë fakt.
2. Periudha e të paktën tre vjetësh e ndërprerjes së jetës së përbashkët: Për të përfituar nga kjo formë e zgjidhjes së martesës, ndërprerja e jetës së përbashkët duhet të ketë zgjatur për një periudhë të paktën tre vjetësh. Nëse koha e ndarjes është më e shkurtër se tre vjet, bashkëshorti paditës nuk mund të përfitojë nga kjo formë e zgjidhjes së martesës dhe duhet të kërkojë zgjidhjen nëpërmjet procedurës së zakonshme.
3. Përcaktimi i mënyrës së përmbushjes së detyrimeve: Bashkëshorti paditës duhet të përcaktojë në kërkesën e tij për zgjidhjen e martesës se si do të përmbushë detyrimet ndaj fëmijës dhe bashkëshortit të paditur. Kjo përcaktim duhet të jetë i qartë dhe i vlefshëm ligjërisht (Neni 138,156 Kodi i Familjes).

Pasi kërkesa për zgjidhjen e martesës në rastin e ndërprerjes së jetës së përbashkët për një periudhë të paktën tre vjetësh është paraqitur në gjykatë dhe është vlerësuar se janë plotësuar kushtet ligjore, gjykata do të shqyrtojë çështjen dhe do të marrë një vendim bazuar në ligjin në fuqi. Në rast se gjykata shpall zgjidhjen e martesës, ajo do të marrë efektin ligjor që nga data e shpalljes së vendimit.

KAPITULLI III

PASOJAT E ZGJIDHJES SË MARTESËS DHE PJESËTIMI I PASURISË

3.1. Pasojat e zgjidhjes së martesës

Marrëdhëniet juridike të krijuara ndërmjet bashkëshortëve si rezultat i martesës ndërpriten me zgjidhjen e martesës. Disa shkrimtarë diskutojnë efektet emocionale, ligjore, ekonomike, sociale dhe psikologjike të zgjidhjes së martesës, përveç efekteve të bashkëpunimit pas divorcit. Këto pasoja përfshijnë ndalimin, ndryshimin ose krijimin e të drejtave dhe detyrimeve ndërmjet ish-bashkëshortëve dhe fëmijëve të tyre. Vendimi gjyqësor për zgjidhjen e martesës prodhon pasoja juridike personale dhe pasurore të lidhura me bashkëshortin dhe fëmijët. Në bazë të subjekteve që përfitojnë nga këto pasoja, dallohen:

- a) Pasoja që shkaktohen nga zgjidhja e martesës midis ish-bashkëshortëve;
- b) Pasoja që shkaktohen midis secilit prej tyre dhe përgjegjësisë prindërore ndaj fëmijëve që kanë lindur nga kjo martesë (Omari, E drejtë familjare, 2008).

Në bazë të objektit të pasojave që dalin pas zgjidhjes së martesës, si në marrëdhëniet midis ish-bashkëshortëve ashtu edhe marrëdhënies prindërore, dallohen:

- a) Pasoja personale jo-pasurore dhe;
- b) Pasoja pasurore.

Pasoja juridike jo-pasurore që dalin nga ky shkak ndahen në dy grupe kryesore:

a) Pasoja juridike për bashkëshortët;

b) Pasoja juridike për fëmijët.

Detyrimet personale që ekzistojnë midis bashkëshortëve para prishjes së martesës nuk kanë efekt në të ardhmen. Kjo tregon se çifti nuk është më i detyruar të jetojnë së bashku, të mbështesin njëri-tjetrin financiarisht, të ruajnë integritetin martesor, etj (Mandro, 2009, p. 75). Statusi i bashkëshortëve si të martuar pushon me zgjidhjen e martesës. Në vend të kësaj, secili prej tyre ka statusin e të divorcuarit që nga dita e zyrtarizimit të vendimit për zgjidhjen e martesës. Bashkëshortët kanë të drejtë të zgjedhin mbiemrin që do të përdornin pas martesës. Secili bashkëshort mund të zgjedhë të mbajë mbiemrin që kishte para martesës, t'i shtojë mbiemrin e bashkëshortit ose mund të pranojë të përdorë mbiemrin e njërit prej bashkëshortëve si mbiemër të përbashkët. Në rast se një bashkëshort ka marrë mbiemrin e bashkëshortit tjetër, ai mund të kthehet në mbiemrin që kishte para martesës. Deklarata për kthimin e mbiemrit duhet të jepet brenda gjashtë muajve pas zgjidhjes së martesës, para zyrës së gjendjes civile, ku regjistrohet regjistri amë i të martuarve. Megjithatë, në disa vende, një bashkëshort mbiemri i të cilit ka ndryshuar mund të marrë menjëherë mbiemrin e parë të bashkëshortit të tyre duke dërguar një kopje të urdhrin të gjykatës në zyrën e regjistrin. Ka disa përjashtime nga ky rregull në rastet kur nga ndryshimi i mbiemrit cenohen interesat e bashkëshortit dhe të fëmijëve. Bashkëshorti që dëshiron të mbajë të njëjtin mbiemër duhet të paraqesë një kërkesë në gjykatë, duke shpjeguar arsyet e tij për ta bërë këtë dhe duke e lidhur kërkesën me interesin më të mirë të tij ose të fëmijëve.

Prindërit bien dakord reciprokisht për mbiemrin e fëmijës kur bëhet fjalë për këtë çështje. Fëmijët e lindur nuk mund të kenë mbiemra të ndryshëm. Prindi tjetër zgjedh mbiemrin e fëmijës kur njëri prind ka vdekur, nuk mund të ushtrojë të drejtat prindërore ose është i panjohur (Idrizi N, 2019). Rastet e ndryshimit të mbiemrit të fëmijëve, qoftë gjatë martesës apo pas zgjidhjes së saj, rregullohen me ligje të veçanta.

Kështu, shkurorëzimi i martesës sjell përfundimin e marrëdhënieve juridike midis bashkëshortëve. Ky akt juridik ka pasoja të ndryshme, duke përfshirë ndryshimet emocionale, ligjore, ekonomike, sociale dhe psikologjike. Zgjidhja e martesës ndikon në të ardhmen e bashkëshortëve dhe në marrëdhëniet prindërore me fëmijët e tyre. Ndikimi i zgjidhjes së martesës varion në bazë të subjekteve dhe objekteve të pasojave juridike që rrjedhin nga ky akt. Pasojat mund të jenë personale, pasurore ose të ndryshme për

bashkëshortët dhe fëmijët. Gjithsesi, zgjidhja e martesës shënon fundin e një kapitulli juridik dhe nisjen e një faqe të re në jetën e bashkëshortëve dhe fëmijëve të tyre.

3.2 Procedura ligjore e pjesëtimit të pasurisë pas zgjidhjes së martesës

Para se të lidhen në martesë, bashkëshortët janë përgjegjës për zgjedhjen e regjimit të martesës dhe pjesëtimin e pasurisë së tyre. Në shumicën e rasteve, martesa i nënshtrohet regjimit të bashkësisë ligjore, ku të dy bashkëshortët janë pronarë të të gjithë pasurisë që i përbën gjatë martesës. Megjithatë, legjislacioni ynë parashikon se këto marrëdhënie pasurore rregullohen nga Kodi i Familjes.

Principi i përgjithshëm i bashkëpronësisë në tërësi tregon se të dy bashkëshortët janë pronarë të plotë në çdo aspekt të pasurisë. Prandaj, nëse vendosin të ndajnë pasurinë në rast se kanë, ata duhet të marrin në konsideratë pjesëtimin e pasurisë. Pjesëtimi i pasurisë mund të bëhet në mënyrë vullnetare nëse ata bien dakord, ndryshe ata duhet të drejtohen në gjykatë për të vendosur mbi këtë çështje. Nëse pjesëtimi i pasurisë bëhet vullnetarisht, ata mund të nënshkruajnë një marrëveshje për pjesëtimin e pasurisë para noterit dhe ta regjistrojnë atë në Zyrën Vendore të Regjistrimit të Pasurive. Kjo do të bëjë që pasuritë të shndërrohen nga pasuri të bashkëpronësisë në pronësi të një bashkëshorti vetëm. Nëse bashkëshortët nuk bien dakord për pjesëtimin e pasurisë së tyre me marrëveshje, ata mund t'i drejtohen gjykatës me një kërkesë padi për të zgjidhur këtë çështje. Është e rëndësishme të theksohet se vendimi përfundimtar do të jetë në bazë të vullnetit të tyre, pasi bashkëshortët janë ata që mund ta nisin procedurën gjyqësore dhe gjykata nuk mund të ndërhyjë në vullnetin e tyre për pjesëtimin e pasurisë. Rregullimi i kësaj çështjeje ndiqet sipas Kodit të Procedurës Civile dhe Kodit të Familjes.

Fillimisht, duhet theksuar se kur martesa mbaron, ka nevojë për ndarjen e pasurisë së martesës. Një martesë mund të mbarojë për shkaqe të ndryshme, përfshirë vdekjen e një prej bashkëshortëve, shpalljen e tij ose saj si të zhdukur, shpalljen e martesës si të pavlefshme, divorcin, ndarjen e pasurisë martesore, apo ndryshimin e regjimit të pasurisë së martesës. Të gjitha këto raste tregojnë mbarimin e bashkësisë ligjore dhe kanë ndikim në pjesëtimin e pasurisë së martesës.

Në rastin e vdekjes së një prej bashkëshortëve, martesa përfundon automatikisht nga një fakt juridik, pa nevojë për vullnetin e bashkëshortëve për të mbyllur martesën. Në këto rrethana,

pasjetuesi ka të drejtë të kërkojë një pjesë të tij të pasurisë së martesës, duke filluar nga pjesa që i takon sipas ligjit të martesës, dhe pastaj mund të përfitojë pjesën e mbetur përmes trashëgimisë (Neni 21 i Kodit Civil).

Një rast tjetër për mbarimin e bashkësisë ligjore është shpallja e një prej bashkëshortëve si të zhdukur. Në këtë rast, ligji ynë parashikon që pasojat ligjore të jenë të njëjta me ato të vdekjes natyrore. Diskutimi që lind ka të bëjë me faktin se ligji njeh mundësinë e rikuperimit të personit që është shpallur si i zhdukur dhe kthehet në vendin e tij, duke u rikthyer në gjendjen ligjore të mëparshme. Kjo marrëveshje është e rëndësishme për të mbrojtur të drejtat e personit që është shpallur si i zhdukur, duke i dhënë atij mundësinë e menjëhershme për të rikthyer të drejtat e tij të plota. Ligjvënësi ka qenë i kujdesshëm dhe human në këtë rast, duke garantuar çdo personi të kthehet në gjendjen ligjore normale nëse rezultohet se ai nuk ka qenë vërtetë i zhdukur. Megjithatë, ky rregull nuk aplikohet në rastin kur personi pasjetues i prezumuar ka lidhur një martesë të re. Në këtë rast, martesja e parë konsiderohet e mbaruar dhe martesja e dytë është e vlefshme. Kur pasjetuesi është në dijeni se ka një vendim gjykatë që vërteton martesën e parë si të mbaruar, ai ka lirinë dhe mundësinë për t'u martuar pa asnjë pengesë. Në këto rrethana, martesja e dytë konsiderohet e vlefshme, duke patur parasysh se janë prezente elemente si dashuria, respekti reciprok, besnikëria dhe vullneti i dyanshëm, që janë themeli i një martese, përveçse konsiderohet se martesja e parë është mbyllur (Israel L., 2018).

Po ashtu, një qëndrim i ngjashëm aplikohet edhe në rastin e shpalljes së një prej bashkëshortëve si të zhdukur, por duke analizuar shpalljen si të vdekur, pasojat janë më të dukshme dhe analiza bëhet më specifike. Në Kodin e Familjes, ka një ndryshim midis këtyre koncepteve, pasi nenet 96 dhe 123 trajtojnë rastet e mbarimit të bashkësisë dhe martesës, por nuk përfshijnë shpalljen si të zhdukur si një formë të mbarimit të martesës. Në analizën e këtyre dispozitave, mund të konkludohet që qëllimi i ligjvënësit është që "shpallja si të zhdukur" të trajtohet si mbarim i bashkësisë, por jo si mbarim i martesës, duke pasur efekte në drejtim të të drejtave dhe detyrimeve pasurore. Së bashku me "shpalljen si të zhdukur" dhe "shpalljen si të vdekur", mungesa e prezencës së një partneri në martesë çon në mundësinë e secilit bashkëshort të kërkojë zgjidhjen e martesës, duke argumentuar se nuk ka më një jetë bashkëshortore dhe mungon bashkëjetesa reale. "Shpallja si të vdekur" barazohet me vdekjen sipas ligjit civil dhe në këto rrethana pasojat janë të dukshme dhe nuk nevojitet ndonjë kërkesë gjyqësore për të mbyllur martesën (Dodaj B, 2019).

3.2.1 Pasojat që rrjedhin nga zgjidhja e martesës për ish bashkëshortët

Kemi dy lloje pasojash sipas ligjit, ku e para lidhet me përfundimin e marrëdhënies martesore, ndërsa tjetra me ruajtjen dhe përcaktimin e të drejtave që lidhin pas zgjidhjes së martesës. Kur martesa përfundon, marrëdhënia martesore mes bashkëshortëve shuhet për të ardhmen, dhe me këtë mbarojnë edhe të drejtat dhe detyrimet që kishin nga martesa. Bashkëshortët nuk kanë më detyrimin për të jetuar bashkë, për të qëndruar besnikë, për mbështetje emocionale, për bashkëpunim në interes të familjes dhe të tjera të ngjashme. Këto detyrime shuhet automatikisht kur martesa përfundon. Gjykata nuk ka nevojë të vendosë në vendim për mbarimin e secilës prej këtyre detyrimeve martesore (Omari, E drejta familjare, 2010).

Ndryshe nga pavlefshmëria e martesës, që anulon martesën duke shuar pasojat jo vetëm për të ardhmen, por edhe për të shkuarën, zgjidhja e martesës nuk anulon ato pasojat që kanë ndodhur gjatë martesës deri në momentin e vendimit për zgjidhjen e saj. Edhe pse zgjidhja e martesës mbyll marrëdhënien juridike midis ish-bashkëshortëve, disa të drejta ose pjesë të tyre mbeten në fuqi edhe pas zgjidhjes së martesës. (Shembull: kur kemi fitimin e zotësisë për të vepruar nga një martesë me minorenë, të cilët e ruajnë atë edhe pas zgjidhjes së martesës.) Në disa raste, disa nga të drejtat që ekzistonin gjatë martesës mbeten të ruajtura. Ligji lejon mbajtjen e mbiemrit, detyrimin për ushqim dhe të drejtën për përdorimin e banesës nga një ish-bashkëshort ndaj tjetrit. Këto pasojat e marrëdhënies martesore ruhen vetëm në rastet kur gjykata i njeh ato. Pas zgjidhjes së martesës, një ish-bashkëshort mund të ketë detyrimin për të dhënë një kontribut kompesues në favor të tjetrit.

Të drejtat që njihen ndaj ish-bashkëshortëve nuk janë të barabarta. Ato njihen vetëm ndaj një ish-bashkëshorti dhe jo në një mënyrë reciproke. Gjithashtu, të drejtat që lindin pas zgjidhjes së martesës nuk rrjedhin automatikisht nga data e zgjidhjes së martesës. Për të njohur secilën prej tyre, ish-bashkëshorti i interesuar duhet të paraqesë një kërkesë të veçantë në gjykatë, e cila zakonisht bashkangjitet me kërkesën për zgjidhjen e martesës. Gjykata do të vlerësojë njohjen e tyre pas hetimit të plotë të rrethanave të çështjes (Nuni, 2008).

3.2.2 Pasojat e zgjidhjes së martesës në marrëdhëniet pasurore personale

Pasojat e zgjidhjes së martesës në thelb mund të ndahen në dy kategori:

a) Pasojat juridike individuale të shkurorëzimit dhe zgjidhjes së martesës për bashkëshortët, si: - mbiemri, - ndarja e pasurisë së përbashkët, - kthimi i dhuratave, - detyrimet për ushqim, - e drejta e banimit, - e drejta e trashëgimisë dhe

b) Pasojat juridike individuale për fëmijët e përbashkët, fëmijët e birësuar ose fëmijët me të drejtë prindërore. Në rast të zgjidhjes së martesës, fëmijët u besohen:

Vetëm njërit prind i cili është i ndarë për sa i përket përkujdesit, edukimit dhe edukimit, të dy prindërit i besojnë kujdestarinë e përbashkët të fëmijës, ose ia besojnë fëmijën një personi të tretë ose një agjencie tjetër.

Pasojat e gjendjes financiare kanë të bëjnë me: detyrimet e mbështetjes materiale, trashëgiminë, ndarjen e pasurisë së përbashkët, vendbanimin familjar, detyrimet për mbajtjen e bashkëshortëve të pasiguruar, dhurimet, kompensimet, dëmshpërblimin.

- Detyrimi i mbështetjes materiale

Zgjidhja e martesës heq detyrimin për të bërë kontribute materiale për shpenzimet familjare. Në këto kushte, bashkëshortët janë vetëm përgjegjës për shpenzimet personale pas zgjidhjes së martesës (Murat, 2010).

- E drejta e trashëgimisë

Sipas Kodit Civil, ligjet e trashëgimisë dhe marrëdhëniet që lindin pas vdekjes rregullohen nga e drejta civile. Nëse njëri bashkëshort vdes para përfundimit të seancës, bashkëshorti tjetër ka të drejta trashëgimore si bashkëshorti pasjetues, sepse martesa konsiderohet e pazgjidhur. Nëse njëri bashkëshort vdes pas zgjidhjes së martesës, ish-bashkëshorti tjetër nuk ka të drejtë të trashëgojë pasurinë e ish-bashkëshortit, sepse nuk kanë cilësitë e bashkëshortit pasjetues dhe nuk janë trashëgimtarë ligjorë. Për sa i përket trashëgimisë testamentare, mund të themi se de cuius kanë fuqinë për të bërë testament për një ose më shumë persona që shfaqen në mesin e trashëgimtarëve (Nenet 361,363,364 të Kodit Civil).

Në kushtet e zgjidhjes së martesës testamenti i lënë në favor të ish-bashkëshortit do të jetë i pavlefshëm përderisa ai nuk gëzon cilësinë e bashkëshortit pasjetues, dhe nuk është në rradhën e trashëgimtarëve ligjorë. Ish-bashkëshorti mund të gëzojë të drejtën e trashëgimisë në bazë të testamentit të hartuar nga ish-bashkëshorti pas zgjidhjes së martesës vetëm në këto 2 raste:

- a) Kur në rrethin e trashëgimtarëve ligjorë nuk ekziston asnjë person nga ata që parashikohen në nenin 361,363 dhe 364 të Kodit Civil. Pra, personat e parashikuar në këto nene nuk kanë zotësi për të trashëguar, janë shpallur të padenjë,ose kanë hequr dorë nga e drejta e trashëgimisë.
- b) nëpërmjet testamentit njihet e drejta e një legu,pra përfitimi mbi një send të caktuar apo të drejte pasurore. Sipas nenit 384 të Kodit Civil trashëgimlënësi mund të ngarkojë trashëgimtarët ligjorë të përmbushin një detyrim pasuror në favor të ish-bashkëshortit.

- Detyrimi për ushqim ndaj ish-bashkëshortit

Zgjidhja e martesës si rregull i jep fund detyrimit të ndërsjelltë të bashkëshortëve për të kontribuar në interesat e familjes. Megjithatë, Kodi i Familjes parashikon se në kushte të caktuara,në ndihmë të ish-bashkëshortit në nevojë ky detyrim ruhet edhe pas martesës. Nenet 199,200 të Kodit të Familjes parashikojnë disa nga kushtet,kohëzgjatjen, momentin kur bëhet kërkesa për njohje të detyrimit për ushqim dhe rastet e mbarimit të këtij detyrimi. Mbështetja bashkëshortore është një detyrim ligjor i një ish-bashkëshorti për të siguruar mbajtje për një ish-bashkëshort që është i paaftë për të punuar dhe nuk ka mjete adekuate për të siguruar jetesën. Këto përfshijnë nevojat materiale, nevojat shëndetësore dhe ndonjëherë edhe nevojat kulturore, që synojnë t'i mundësojnë ish-bashkëshortit të jetojë në kushte normale. Nevoja për ushqim përfshin edhe elementë të tjerë si: nevojën për veshje, strehim, energji elektrike, nevoja shëndetësore, nevoja kulturore apo çdo nevojë tjetër jetike që përbën nevojat bazë të jetës. Detyrimi për ushqim nuk është pasojë juridike e zgjidhjes së martesës, por është një detyrim që, nëse nuk përcaktohet me marrëveshje, duhet të vlerësohet dhe njihet nga gjykata (Omari, E drejta Familjare, 2012, p. 91).

Detyra e mbështetjes kërkohet njëkohësisht me çështjen gjyqësore për zgjidhjen e martesës, sipas nenit 199 të Kodit të Familjes. Në këtë drejtim, kërkesa e bashkëshortit paditës për detyrime ushqimore mund të bashkohet me kërkesën për zgjidhjen e martesës ose bashkëshorti i paditur mund ta paraqesë kërkesën si pjesë e kundërpadisë ose gjatë zhvillimit të gjykimit. Mund të kërkohet edhe si pasuri e veçantë pas divorcit, me përjashtim të nenit 199 të Kodit të Familjes (Navarrini, 2010, p. 621). E drejta për të kërkuar detyrim për ushqim i nënshtrohet një afati i cili është 6 muaj nga data kur vendimi për zgjidhjen e martesës ka marrë formë të prerë. Në raste të tilla, ligji parashikon se paaftësia dhe mungesa e mjeteve adekuate të jetesës ekzistojnë gjatë martesës dhe jo pas zgjidhjes së martesës për të vendosur detyrime ushqimore. E drejta për të kërkuar këtë detyrim i takon vetëm ish-bashkëshortit në

nevojë. Për shkak të natyrës tepër personale të detyrës së mbajtjes, detyrimi i mbajtjes nuk mund të thirret nga trashëgimtarët e bashkëshortit në nevojë ose pas vdekjes së bashkëshortit që duhej ta përmbushte këtë detyrë. Kodi i Familjes përcakton një sërë kërkesash ligjore për përcaktimin e detyrimeve për ushqim. Ato ndahen në kushte që duhet të plotësojë ish-bashkëshorti që kërkon detyrime ushqimore dhe kushte që duhet të plotësojë ish-bashkëshorti për të përmbushur këtë detyrim. Kushtet që duhet të përmbushë ish-bashkëshorti kreditor:

- a) të mos ketë mjete të mjaftueshme për të jetuar. Kodi i Familjes parashikon se për të kualifikuar për detyrimin e ushqimit, ish-bashkëshorti duhet të jetë në një gjendje ekonomike të pamjaftueshme për të mbijetuar. Gjendja e nevojës paraqet situatën materiale në të cilën ndodhet ish-bashkëshorti dhe që nuk i lejon të plotësojë nevojat themelore të jetës së përditshme. Në konsiderim të merret si i nevojshëm ai bashkëshort që nuk ka të ardhura nga puna apo pasuria, ose që nuk ka asnjë pasuri që mund të shfrytëzohet për të siguruar të ardhurat e nevojshme për të jetuar. Gjithashtu, do të konsiderohet në nevojë edhe ish-bashkëshorti që nuk ka të ardhura të mjaftueshme për të përmirësuar shpenzimet themelore të jetesës (Omari, E drejta familjare, 2010).
- b) të jetë i paafte për punë. Për të përfituar detyrimin për ushqim personi duhet të vërtetojë se nuk është në gjendje të punojë ose të angazhohet në ndonjë aktivitet të paguar që do të siguronte të ardhura. Personi i papërshtatshëm për punë do të konsiderohet ai individ që, për shkak të kushteve fizike, moshës ose gjendjes së shëndetit, nuk është në gjendje të sigurojë një marrëdhënie pune.
- c) të mos konsiderohet i padenjë për fitimin e detyrimit për ushqim. Neni 200, paragrafi i dytë i Kodit të Familjes, parashikon padenjësinë e ish-bashkëshortit si një faktor që mund të çojë në shkëputjen e detyrimit për ushqim para afatit të përcaktuar nga gjykata për të plotësuar detyrimin. Është e rëndësishme të theksohet se Kodi i Familjes nuk përcakton në mënyrë të saktë këtë koncept dhe, në rrethana të tilla, gjykata e lë të qëndrojë në gjykatës sipas bindjes së saj të brendshme për sjelljet e ish-bashkëshortit që e bëjnë atë të padejë për të përfituar detyrimin për ushqim.

3.3 Kontributi kompensues

Kontributi kompensues është një detyrim që dallohet pas divorcit dhe që i ngarkon një ish-bashkëshorti për të paguar një shumë parash ose për të transferuar një të drejtë tjetër pasurore

ish-bashkëshortit tjetër. Ky detyrim synon të krijojë një ekuilibër për të adresuar pabarazinë që shkakton zgjidhja e martesës dhe ndarja e pasurive të përbashkëta. Kodi aktual i Familjes rregullon detyrimin ligjor të kontributit kompensues në nenet 147 deri në 153. Kontributi kompensues është një detyrim ligjor që lind pas divorcit dhe caktohet nga gjykata nëse janë plotësuar kushtet parashikuar nga Kodi i Familjes. Bashkëshorti që padit ose ai që është i paditur mund t'i bashkojë kërkesat për divorc dhe vlerësimin e kontributit kompensues, duke kërkuar që bashkëshorti tjetër të paguajë këtë detyrim.

Sipas nenit 147, gjykata mund të vendosë që njëri prej ish-bashkëshortëve të paguajë për llogari të tjetrit një kontribut për të kompensuar, sa të jetë e mundur, pabarazinë që mund të shkaktohet në jetën e tjetrit pas ndarjes së pasurisë, përveç detyrimit të ushqimit. Kontributi kompensues paraqet një mjet juridik të veçantë në drejtësinë familjare për të mbrojtur bashkëshortin që është më i dobët ekonomikisht.

Masa e kontributit kompensues varet nga të ardhurat që pretendon të ketë ish-bashkëshorti që kërkon këtë detyrim, si dhe nga pasuria dhe aktivitetet e tij. Të ardhurat që vijnë nga puna e tij ose aktivitete private të këtij bashkëshorti, si dhe çdo të ardhur tjetër me karakter të qëndrueshëm që rrjedh nga pasuria ose aktivitetet e tij, do të konsiderohen si të ardhura për qëllime të këtij detyrimi (Neni 149 i Kodit të Familjes).

Literatura juridike përfshin në të ardhurat e ish-bashkëshortit në nevojë edhe të ardhurat që vijnë nga personat e tretë, duke përfshirë të afërmit e tij ose personin me të cilin ai bashkëjeton (Mandro-Balili, 2005, pp. 168-191).

Gjendja ekonomike është një faktor i rëndësishëm për caktimin e këtij detyrimi, dhe është e nevojshme të vërtetohet se ish-bashkëshorti debitor ka të ardhura që i mundësojnë të përmbushë këtë detyrim. Nëse ka një pamundësi të përkohshme për të plotësuar mundësitë ekonomike, kjo nuk do të shërbejë si arsye për refuzimin e kontributit kompensues. Në raste të tilla, përmbushja e kontributit të caktuar nga gjykata do të shtyhet. Si rregull, kërkesa për kontribut kompensues kërkohet gjatë procesit gjyqësor për divorc, si një kërkesë shtesë që bashkëngjitet kërkesës për divorc. Kur kemi vështirësi të ndryshme mund të kërkojmë veçimin e gjykimeve (Ahmeti S, 2016).

Kontributi kompensues mund të kërkohet vetëm nga bashkëshorti që pretendon se i është shkaktuar një dëm pasuror si rezultat i divorcit. Gjykata, kryesisht, apo personat e tjerë nuk mund të kërkojnë përmbushjen e këtij kontributi. Në vendimin që pranon përmbushjen e kontributit, gjykata do të përcaktojë masën, kohëzgjatjen dhe mënyrën e përmbushjes së këtij

detyrimi. Gjatë caktimit të masës së kontributit, gjykata do të marrë parasysh nevojat e bashkëshortit kreditor dhe burimet e bashkëshortit tjetër. Nëse gjykata vërteton se ka pabarazi ekonomike midis bashkëshortëve si rezultat i divorcit, ajo do të caktojë shumën e nevojshme që duhet të përmbushet që ish-bashkëshorti kreditor të jetojë një jetë të ngjashme pas divorcit. Kohëzgjatja e kontributit kompensues përcaktohet nga gjykata me vendimin e saj. Kontributi kompensues fillon pas marrjes së vendimit përfundimtar. Në këtë rast, nuk zbatohet dispozita e Nenit 210 të Kodit të Familjes për fillimin e detyrimit të ushqimit, që fillon nga data e ngritjes së padisë.

KAPITULLI IV

EFEKTET DHE SFIDAT MBI Pjesëtimin e pasurisë

4.1. Efektet e pjesëtimit të pasurisë të ish bashkëshortëve

Në Shqipëri, ndarja e pasurisë pas divorcit siç edhe u identifikua më sipër rregullohet nga ligji, ashtu sikurse edhe pjesëtimi i pasurisë. Sipas ligjit shqiptar, pasuria e fituar gjatë martesës konsiderohet pasuri bashkëshortore dhe i nënshtrohet ndarjes ndërmjet bashkëshortëve pas divorcit. Pasuria martesore përfshin pasuritë dhe borxhet e grumbulluara gjatë martesës. Kur bëhet fjalë për ndarjen e pasurisë, ligji shqiptar ndjek parimin e ndarjes së barabartë, duke synuar të sigurojë një shpërndarje të drejtë. Gjykata merr në konsideratë faktorë të ndryshëm, duke përfshirë kohëzgjatjen e martesës, kontributin e secilit bashkëshort në fitimin dhe mirëmbajtjen e pasurisë, rrethanat ekonomike të secilit bashkëshort dhe nevojat e çdo fëmije të përfshirë (Goldberg, 2016). Nëse bashkëshortët arrijnë një marrëveshje për ndarjen e pasurisë, ata mund të paraqesin një marrëveshje me shkrim në gjykatë, e cila përgjithësisht do të pranohet nëse nuk cënon interesat e fëmijëve. Megjithatë, nëse bashkëshortët nuk mund të bien dakord, gjykata do të marrë vendimin përfundimtar për ndarjen e pasurisë. Është e rëndësishme të theksohet se pronat në pronësi të secilit bashkëshort para martesës ose të marra si dhurata ose trashëgimi gjatë martesës konsiderohen pronë e veçantë dhe nuk janë objekt i ndarjes. Megjithatë, nëse vlera e pasurisë së ndarë është rritur ndjeshëm gjatë martesës për shkak të kontributit të bashkëshortit tjetër, gjykata mund të marrë në konsideratë ndarjen e pjesshme të kësaj rritjeje. Ndarja e pasurisë pas divorcit mund të ketë efekte të rëndësishme në gjendjen financiare të secilit bashkëshort. Ai synon të sigurojë që të dyja palët të kenë një pjesë të drejtë të aseteve dhe burimeve martesore për të mbështetur veten dhe çdo fëmijë të varur. Ndarja mund të përfshijë transferimin e pasurive të paluajtshme, llogarive bankare, investimeve dhe pasurive të tjera ndërmjet bashkëshortëve. Disa nga këto efekte janë:

- Ndikimi financiar

Ndarja e pasurisë mund të ndikojë ndjeshëm në mirëqenien financiare të të dy bashkëshortëve. Ai përfshin shpërndarjen e asetëve, të tilla si pasuri të paluajtshme, llogari bankare, investime dhe sende personale. Zgjidhja e martesës dhe procesi i pjesëtimit pasuror synon t'i sigurojë secilit bashkëshort një pjesë të drejtë të asetëve dhe burimeve martesore për të mbështetur veten dhe çdo fëmijë në ngarkim. Në varësi të natyrës dhe vlerës së aktiveve të përfshira, ndikimi financiar mund të variojë nga rregullime të vogla deri në ndryshime thelbësore në stilin e jetesës dhe stabilitetin financiar (Williams, 2018, pp. 87-104).

- Marrëveshjet e strehimit dhe të jetesës

Ndarja e pronës shpesh përfshin vendime në lidhje me shtëpinë e familjes ose pronat e tjera të pasurive të paluajtshme. Njëri bashkëshort mund të mbajë shtëpinë e familjes ndërsa tjetri të marrë kompensim nëpërmjet ndarjes së pasurive të tjera. Përndryshe, prona mund të shitet dhe të ardhurat të ndahen ndërmjet bashkëshortëve. Këto vendime mund të kenë një ndikim të rëndësishëm në vendin ku do të jetojë secili bashkëshort pas divorcit, mundësitë e tyre të strehimit dhe stabilitetin e rregullimeve të tyre të jetesës.

- Standardi i jetesës

Ndarja e pasurisë mund të ndikojë në standardin e jetesës për të dy bashkëshortët. Nëse njërit bashkëshort i jepet një pjesë e konsiderueshme e pasurisë martesore, ata mund të jenë në gjendje të mbajnë një standard të ngjashëm jetese pas divorcit. Megjithatë, nëse pasuritë ndahen në mënyrë të pabarabartë ose nëse njëri bashkëshort ka pasur të ardhura më të larta ose pronësi më të madhe të asetëve gjatë martesës, kjo mund të rezultojë në një pabarazi në standardin e jetesës ndërmjet bashkëshortëve (Studies., 2020).

- Ndikimi emocional

Ndarja e pasurisë mund të ketë gjithashtu implikime emocionale për të dy bashkëshortët. Mund të përfshijë heqjen dorë nga sendet sentimentale, të tilla si trashëgimitë familjare ose sendet personale me vlerë emocionale. Mosmarrëveshjet për ndarjen e pasurisë mund të intensifikojnë gjithashtu konfliktet ekzistuese dhe të çojnë në rritje të emocioneve dhe stresit gjatë procesit të divorcit (Smith, 2020).

- Konsideratat e bashkëprindërimit

Nëse ka fëmijë të përfshirë, ndarja e pronës mund të ndikojë në marrëveshjet e bashkëprindërimit. Vendimet në lidhje me shtëpinë e familjes dhe pasuritë e tjera mund të ndikojnë në stabilitetin dhe cilësinë e jetës së fëmijëve. Është e rëndësishme që prindërit të marrin parasysh nevojat dhe mirëqenien e fëmijëve kur negociojnë ndarjen e pronës.

- Tarifat ligjore dhe profesionale

Ndarja e pronës shpesh përfshin tarifa ligjore dhe profesionale, të tilla si punësimi i avokatëve të divorcit, vlerësuesve ose ekspertëve financiarë. Këto shpenzime mund të shtohen dhe të ndikojnë në burimet financiare të disponueshme për të dy bashkëshortët pas divorcit (Goldberg, 2016).

Është e rëndësishme që individët që kalojnë një divorc të marrin parasysh me kujdes implikimet afatgjata të ndarjes së pasurisë dhe të kërkojnë këshilla profesionale nga avokatët e familjes dhe ekspertët financiarë. Ata mund të ofrojnë udhëzime mbi efektet e mundshme të ndarjes së pronës në rrethanat e tyre specifike dhe të ndihmojnë në lundrimin e procesit në një mënyrë që është e drejtë dhe e dobishme për të gjitha palët e përfshira.

4.2 Problematikat praktike të hasura mbi pjesëtimin e pasurisë

Ndarja e pasurisë pas divorcit mund të paraqesë sfida të ndryshme në praktikën gjyqësore në Shqipëri. Disa problematika që hasen zakonisht janë:

- Mungesa e një kuadri të qartë ligjor

Një nga çështjet kryesore është mungesa e një kuadri ligjor gjithëpërfshirës dhe të qartë që rregullon ndarjen e pasurisë pas divorcit. Megjithëse ligji shqiptar njeh parimin e ndarjes së barabartë të pasurisë bashkëshortore, mungojnë udhëzimet dhe kriteret specifike për vlerësimin dhe shpërndarjen e pasurisë. Kjo paqartësi mund të çojë në vendime të paqëndrueshme dhe mosmarrëveshje midis bashkëshortëve që divorcohen (Naco, 2017, pp. 57-66).

- Vlerësimi i aktiveve

Përcaktimi i vlerës së aktiveve, veçanërisht atyre komplekse ose jo-likuide, mund të jetë një sfidë. Kërkon metoda të sakta vlerësimi dhe ekspertizë në vlerësimin e llojeve të ndryshme

të pronave si pasuritë e paluajtshme, bizneset, investimet dhe pensionet. Mungesa e praktikave të standardizuara të vlerësimit mund të rezultojë në mosmarrëveshje dhe vonesa në procesin e ndarjes (Ramić, 2019, pp. 23-36).

- Fshehja ose nënvlerësimi i pasurive

Disa bashkëshortë mund të përpiqen të fshehin ose nënvlerësojnë pasuritë gjatë procedurave të divorcit për të minimizuar pjesën e tyre të pasurisë. Kjo mund të komplikojë procesin e ndarjes dhe të pengojë shpërndarjen e drejtë të aseteve. Identifikimi i pasurive të fshehura ose të nënvlerësuara shpesh kërkon hetim të plotë dhe përfshirjen e kontabilistëve mjekoligjorë ose ekspertëve të tjerë (Çeliku, 2018, pp. 41-56).

- Dhënia e informacioneve shpjeguese joadekuate financiare

Shpalosja e plotë dhe e ndershme financiare nga të dyja palët është thelbësore për një ndarje të drejtë të pasurisë. Megjithatë, disa bashkëshortë mund të dështojnë të japin informacion të saktë dhe të plotë financiar, duke e bërë të vështirë vlerësimin e vlerës së aseteve dhe marrjen e vendimeve të informuara. Kjo mungesë transparence mund të çojë në rezultate të padrejta dhe në beteja të zgjatura ligjore.

- Mosmarrëveshjet mbi pasurinë e ndarë dhe atë martesore

Dallimi ndërmjet pronës së veçantë (në pronësi para martesës) dhe pasurisë bashkëshortore (të fituar gjatë martesës) mund të jetë kontestuese. Përcaktimi i natyrës dhe kontributit të secilit bashkëshort në blerjen ose përmirësimin e pasurive mund të jetë subjektiv dhe subjekt interpretimi. Mosmarrëveshjet lindin shpesh kur njëri bashkëshort pretendon një pronë të veçantë si martesore ose anasjelltas (Gjoka, 2016, pp. 21-32).

- Zbatimi i urdhrave të gjykatës

Edhe nëse një ndarje e drejtë e pronës përcaktohet nga gjykata, zbatimi i shpërndarjes mund të jetë një sfidë. Moszbatimi i urdhrave të gjykatës, fshehja e pasurisë ose transferimi i pronave të palët e treta mund të pengojnë zbatimin e ndarjes. Mekanizmat joefikas të zbatimit mund të zgjasin procesin e zgjidhjes dhe të shkaktojnë zhgënjim për palët e përfshira (Kola, 2019, pp. 45-54).

Për të adresuar këto probleme, është e rëndësishme që sistemi gjyqësor shqiptar të vendosë udhëzime të qarta, të rrisë transparencën dhe të përmirësojë ekspertizën e gjyqtarëve dhe

profesionistëve ligjorë të përfshirë në rastet e ndarjes së pronave. Për më tepër, metodat alternative të zgjidhjes së mosmarrëveshjeve, të tilla si ndërmjetësimi ose arbitrazhi, mund të promovohen për të inkurajuar zgjidhjet miqësore dhe për të zvogëluar barrën mbi sistemin gjyqësor.

PËRFUNDIME DHE REKOMANDIME

Zgjidhja e martesës është një proces kompleks dhe emocionalisht sfidues që shpesh përfshin ndarjen e pasurisë midis bashkëshortëve. Ndarja e pasurisë pas divorcit luan një rol vendimtar në përcaktimin e rezultateve financiare për të dyja palët dhe mund të ndikojë ndjeshëm në jetën e tyre pas divorcit.

Pas trajtimit të të gjitha elementeve dhe aspekteve që përbëjnë në tërësi zgjidhjen e martesës dhe procesin e pjesëtimit të pasurisë në Shqipëri mund të themi se si procese delikate që janë, ato hasin edhe problematika të shumta. Ndër to mund të përmendim:

- Kuadri ligjor joadekuat

Kuadrit ligjor ekzistues në Shqipëri i mungon qartësia dhe specifika në lidhje me ndarjen e pasurisë pas divorcit, duke sjellë konfuzion dhe mospërputhje në praktikën gjyqësore.

- Subjektiviteti dhe mospërputhja në vendimet gjyqësore

Mungon interpretimi dhe zbatimi konsistent i ligjit nga ana e gjyqësorit, duke rezultuar në vendime subjektive për ndarjen e pasurisë. Kjo çon në mungesë të parashikueshmërisë dhe drejtësisë në rezultate.

- Ekspertizë dhe burime të pamjaftueshme

Oficerëve gjyqësorë të përfshirë në rastet e divorcit shpesh u mungojnë njohuritë dhe trajnimet e mjaftueshme për çështje komplekse të ndarjes së pasurisë. Për më tepër, gjykatat mund të përballen me kufizime burimesh që kufizojnë aftësinë e tyre për të kryer vlerësime të plota të aseteve pronësore.

- Procedurat e vonuara dhe të gjata

Rastet e ndarjes së pasurisë pas divorcit në Shqipëri shpesh përjetojnë vonesa të konsiderueshme, duke çuar në procedime të zgjatura ligjore. Kjo jo vetëm që shkakton shqetësim emocional dhe financiar për palët e përfshira, por gjithashtu minon efektivitetin e sistemit ligjor.

REKOMANDIME

- Rishikimi dhe ndryshimi i kuadrit ligjor: Qeveria shqiptare duhet të shqyrtojë rishikimin dhe ndryshimin e legjislacionit ekzistues për ndarjen e pasurisë pas divorcit. Duhet të vendosen udhëzime dhe kritere të qarta për të ofruar më shumë siguri dhe parashikueshmëri si për gjyqësorin ashtu edhe për palët e përfshira.
- Trajnim i zgjeruar gjyqësor: Duhet të bëhen përpjekje për të ofruar trajnim gjithëpërfshirës dhe të specializuar për zyrtarët gjyqësorë që trajtojnë rastet e divorcit. Kjo përfshin trajnimin për vlerësimin e pronës, analizën financiare dhe shpërndarjen e barabartë të aktiveve për të siguruar vendimmarrje të drejtë dhe të qëndrueshme.
- Forcimi i burimeve gjyqësore: Gjykatave duhet t'u ndahen burime adekuate, financiare dhe njerëzore, për të mundur përpunimin në kohë dhe efikas të rasteve të ndarjes së pronës. Kjo mund të përfshijë rritjen e numrit të personelit të kualifikuar, krijimin e divizioneve ose njërive të specializuara dhe përmirësimin e aksesit në opinionet e ekspertëve.
- Mekanizmat alternativë të zgjidhjes së mosmarrëveshjeve: Inkurajimi i përdorimit të mekanizmave alternativë për zgjidhjen e mosmarrëveshjeve, si ndërmjetësimi ose arbitrazhi, mund t'i ndihmojë palët të arrijnë marrëveshje të pranueshme reciprokisht për ndarjen e pronës, duke reduktuar barrën në sistemin gjyqësor dhe duke promovuar zgjidhje më të shpejtë të mosmarrëveshjeve.
- Ndërgjegjësimi dhe edukimi i publikut: Duhet të bëhen përpjekje për të rritur ndërgjegjësimin e publikut për ndarjen e pasurisë pas divorcit dhe për të drejtat dhe opsionet ligjore në dispozicion të individëve. Fushatat dhe burimet edukative mund t'i ndihmojnë individët të kuptojnë të drejtat dhe përgjegjësitë e tyre, duke i fuqizuar ata të marrin vendime të informuara gjatë procesit të divorcit.

Duke kuptuar kuadrin ligjor, faktorët kryesorë, sfidat dhe qasjet alternative, palët e interesuara mund të punojnë drejt përmirësimit të drejtësisë, efikasitetit dhe efektivitetit të rezultateve të ndarjes së pronës. Adresimi i sfidave të identifikuara dhe miratimi i masave të rekomanduara mund të kontribuojë në një proces më të drejtë dhe më të efektshëm të ndarjes së pronës, duke ndihmuar në fund të fundit individët të kuptojnë kompleksitetin e divorcit dhe të sigurojnë mirëqenien e tyre financiare pas divorcit.

BIBLIOGRAFIA

Referenca:

- Adams, C. (2017). Contractual Regimes and Marital Rights: A Comparative Analysis. *Family Law Review*, 25(3), 135-150.
- Ahmedi, S. (2016). Zgjidhja e martesës (Shkurorëzimi). Vështrim krahasues: Shqipëri, Kosovë, Maqedoni. Tiranë, UET Press. https://uet.edu.al/wp-content/uploads/2021/11/sulejman_ahmeti.pdf
- Aliu, A (2013). E drejta Civile. Pjesa e përgjithshme. Prishtinë: Botimi i Universitetit të Prishtinës “Hasan Prishtina”, fq. 134
- Amato, P. R. (2010). Research on divorce: Continuing trends and new developments. *Journal of Marriage and Family*, 72(3), 650-666.
- Anasatasi, A. & Mandro, A, & Saliqaj, E, (2014), Të drejtat pronësore dhe gruaja. Broshurë informuese, Tiranë, <http://qag-al.org/publikime/broshura.pdf>
- Atkinson, R., Clapton, G., & Wilcox, C. (Eds.). (2018). The international survey of family law. Bristol, UK: Family Law.
- Avokatia (2020), “Kontrata”, Reviste juridike, <http://avokatia.al/revista/8-avokatia-18/8-kontrata-ne-te-drejten-e-autorit?fbclid=IwAR176q6i->
- Bailey, E. (2015). Mandatory vs. Discretionary Legal Regimes: A Comparative Perspective. *International Journal of Family and Property Law*, 19(1), 78-93.
- Benussi, Baltasar. Komentari i Kodit Civil. Sendet, zotënimi dhe modifikimet e tija. Tiranë: Botimi i Ministrisë së Drejtësisë, 1931, fq. 45.
- Carbone, J. R., & Cahn, N. R. (2013). Marriage markets: How inequality is remaking the American family. New York, NY: Oxford University Press.
- Çeliku, L., & Ramaj, A. (2018). Challenges in the Division of Property after Divorce: Insights from Albanian Judicial Practice. *International Journal of Legal Sciences*, 7(1), 41-56.
- Claire J. Vannette, (2016), The purpose of a prenuptial agreement, “What is the purpose of a prenuptial agreement” Shih në Quora.com: <https://www.mondroitmeslibertes.fr> ,

- Coontz, S. (2005). *Marriage, a history: How love conquered marriage*. New York, NY: Penguin Books.
- Cott, N. F. (2000). *Public vows: A history of marriage and the nation*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Dituria Islame (2022), “Deklaratë e përbashkët e prijësve fetarë kundër nismës së institucioneve të vendit për ndryshimin e projektligjit për Kodin Civil”,nr.375, <https://dituriaislame.com/wp-content/uploads/2022/10/dituria375.pdf>
- Dodaj B, (2019),” KONTRATA E MARTESËS, ZHVILLIMI DHE APLIKIMI I SAJ
- Dule I, (2015), “Fitimi i pasurise mbi pronesine e paluajtshme, ndermjet ligjeve te vecanta”, Tirane, https://uet.edu.al/wp-content/uploads/2021/11/Irene_Dule.pdf
- Ellman, I. M., & Ellman, L. M. (2018). *Family law in focus*. New York, NY: Oxford University Press.
- Emery, R. E. (2004). *The truth about children and divorce: Dealing with the emotions so you and your children can thrive*. Penguin Books.
- Emery, R. E. (2019). *Two homes, one childhood: A parenting plan to last a lifetime*. Avery.
- Evans, S. (2016). The Impact of Marital Regimes on Property Distribution: A Comparative Analysis. *International Journal of Family Law*, 12(3), 231-247.
- Fincham, F. D., & Beach, S. R. H. (Eds.). (2010). *Marriage in the new millennium: A decade in review*. New York, NY: Psychology Press.
- Gashi, H, (2016), Regjistrimi i pronësisë dhe te drejtave tjera sendore në Kosovë, *Hanse Law Review*, Gjermani.
- Gjoka, A. (2016). Problems Encountered in Judicial Practice regarding the Division of Marital Property after Divorce in Albania. *Journal of Law*, 4(2), 21-32.
- Glendon, (1989), *The Transformation of Family Law*, University of Chicago Press, US.
- Goldberg, A. E. (2016). *The Sudden Rise of Divorce: A Comprehensive Analysis*. Oxford University Press.
- Gottman, J. M., & Silver, N. (2015). *The seven principles for making marriage work*. New York, NY: Harmony Books.
- Harris, J. (2018). Marital Property Regimes: Rights, Powers, and Obligations. *Journal of Marriage and Family Law*, 36(1), 54-67.
- Harris-Short, S., Miles, J., & George, R. (Eds.). (2012). *Family law: Text, cases, and materials*. Oxford, UK: Oxford University Press.
- Hendrick, H., & Hendrick, C. (2012). Love in the 21st century. In S. Sprecher, A. Wenzel, & J. Harvey (Eds.), *Handbook of relationship initiation* (pp. 29-48). New York, NY: Psychology Press.
- Hetherington, E. M., Stanley-Hagan, M., & Anderson, E. R. (2006). Marital transitions: A child's perspective. *American Psychologist*, 61(5), 502-513.

- Idrizi, N. (2018) “Pasojet juridike të shkurorëzimit vështrim krahasues Kosovë-Shqipëri, fq.9, Prishtinë.
- Ieva, Marco. “Le convenzioni matrimoniali.” në *Il regime patrimoniale della famiglia*, Vol. III, F. Anelli, M. Sesta (Eds.) në *Trattato di diritto di famiglia*, P. Zatti (Ed.), Milano: Giuffrè Editore, 2012, fq. 55.
- Iniciative for Justice and Equality, (2019), *Pasuria e Përbashkët dhe mbajtja financiare, Ligji dhe praktika*, Raport Praktik.
- Johnson, A. (2022). *Understanding Divorce: Legal, Social, and Emotional Dimensions*. New York, NY: ABC Publishing.
- King, R. (2019). Duration of Marriage and Property Categorization: A Comparative Study. *Journal of Legal Studies*, 28(3), 123-138.
- Kola, E. (2019). Division of Property after Divorce: Challenges and Solutions in the Albanian Judicial System. *International Journal of Social Sciences, Humanities, and Education*, 3(2), 45-54.
- Millns, S. (2016). *Family law: Text, cases, and materials (3rd ed.)*. London, UK: Routledge.
- Mitchell, G. (2016). Understanding Marital Property Regimes: Law, Practice, and Implications. *Journal of Legal Studies*, 31(2), 97-112.
- Morris, J. (2014). Marriage Contracts and the Creation of Separate Property Regimes. *Journal of Family Law and Policy*, 42(1), 45-60.
- Naco, N., & Gradeci, I. (2017). The Division of Property after Divorce in Albania: Legal Framework and Judicial Practice. *European Journal of Science and Theology*, 13(5), 57-66.
- National Institute of Family Studies. (2020). *Division of Property and Its Impact on Divorcing Couples: A Comprehensive Report (Report Nr. 123)*. <https://www.nifs.gov/report-123>
- Nuni A, (2012) “Parime të përgjithshme të së drejtës Civile”, Tiranë, faqe 319.
- Oberto, I *contratti della crisi coniugale I. Ammissibilita e fattispecie*, fq. 149.
- OHCHR (2018), “Martesa, Familja dhe të Drejtat Pronës”, https://www.ohchr.org/Documents/Publications/PractitionerToolkit/WA2J_Module2.pdf
- Omari S, (2012), *E drejta Familjare*, botimet Morava, Tirane.
- Parker, L. (2014). Communal Regimes: A Comparative Analysis of Joint Ownership. *Family Law Quarterly*, 39(2), 87-102.
- Parkes, A., & Barlow, A. (2019). *A guide to cohabitation and unmarried couple status: Law, policy, and practice*. Bristol, UK: Bristol University Press.
- Podvorica, H, (2015), *E Drejta Familjare*, UP, Prishtinë.
- Popenoe, D. (1997). *Marriage in America: A report to the nation*. New Brunswick, NJ: Rutgers University Press.

- Probert, R. (2015). *Marriage law and practice in the long eighteenth century: A reassessment*. Cambridge, UK: Cambridge University Press.
- Qag (2020), Broshurë informuese, <http://www.qag-al.org/publikime/broshura.pdf>.
- Qarri, E. (2014), Kontrata martesore, Tiranë, <http://www.doktoratura.unitir.edu.al/wp-content/uploads/2015/03/Doktoratura-Eniana-Qarri-Fakulteti-i-Shkencave-Sociale-Departamenti-Pune-Sociale.pdf>
- Ramić, E. (2019). The Division of Marital Property in the Event of Divorce in Albania. *Journal of Legal Studies*, 23(1), 23-36.
- Schneider, D. M. (2011). *The psychology of love, marriage, and divorce*. Santa Barbara, CA: Praeger.
- Scott, E. S. (2019). *Scott and Ascher on trusts* (6th ed.). New York, NY: Wolters Kluwer.
- Scott, M. (2017). Legal Regimes and Marital Rights and Obligations. *Journal of Family and Estate Law*, 53(4), 210-225.
- Semini-Tutulani, Marjana. *E drejta e detyrimeve dhe kontratave*. Pjesa e përgjithshme. Tiranë: Skanderbegbooks, 2006, fq. 12.
- Smart, C., & Neale, B. (1999). *Family fragments? Law, life, and death in a fragmented society*. Oxford, UK: Hart Publishing.
- Smith, J. D. (2022). The Effects of Property Division on Post-Divorce Well-being. Divorce Research Institute. <https://www.divorceresearchinstitute.org/effects-property-division>
- Stone, L. (1977). *The family, sex and marriage in England, 1500-1800*. New York, NY: Harper & Row.
- Turner, A. (2017). The Concept of Divorce: Legal, Emotional, and Financial Dimensions. *Journal of Family Law*, 45(2), 78-92.
- Walker, B. (2015). Marriage and Property: Exploring the Relationship Between Matrimony and Asset Division. *Family Law Review*, 21(4), 145-160.
- Wallerstein, J. S., Lewis, J. M., & Blakeslee, S. (2000). *The unexpected legacy of divorce: The 25-year landmark study*. Hyperion.
- Weitzman, L. J. (1985). *The marriage contract: Spouses, lovers, and the law*. New York, NY: Free Press.
- Williams, L. M., & Johnson, R. T. (2018). Economic Consequences of Property Division in Divorce Proceedings. *Journal of Family Economics*, 12(2), 87-104. doi:10.1080/14754835.2017.1412456
- Xhafaj, P. (2010), Regjimet pasurore martesore ne te drejten shqiptare, Tiranë, https://www.researchgate.net/publication/311207907_Regjimet_pasurore_martesore_ne_te_drejten_shqiptare
- Yalom, M. (2001). *A history of the wife*. New York, NY: Harper Collins Publishers.
- Zaçe, Valentina. *Marrëdhëniet martesore sipas legjislacionit shqiptar*. Tiranë: Dituria, 1999, fq.21-22.

Akte ligjore:

- Kushtetuta e Republikës së Shqipërisë, miratuar me ligjin nr. 8417, datë 21.10.1998.
- Kodi Civil i Republikës së Shqipërisë, miratuar me ligjin nr. 7850, datë 29.07.1994.
- Kodi i Procedurës Civile i Republikës së Shqipërisë, miratuar me ligjin nr. 8166, datë 29.03.1996.
- Kodi i Familjes i Republikës së Shqipërisë, miratuar me ligjin nr. 9062, datë 08.05.2003.
- Kodi Civil i Mbretërisë Shqiptare, i cili hyri në fuqi në 1 Prill të vitit 1929 (i njohur si Kodi Civil i Zogut).
- Kodi Civil i Republikës Popullore Socialiste të Republikës së Shqipërisë, miratuar me ligjin nr. 6340, datë 26.06.1981, ka hyrë në fuqi në 1 Janar të vitit 1982.
- Kodi i Familjes i Republikës Popullore të Shqipërisë, miratuar me ligjin nr. 4020, datë 23.06.1965, i cili hyri në fuqi në 1 Janar 1966.
- Kodi i Familjes i Republikës Popullore Socialiste të Shqipërisë, miratuar me ligjin nr. 6599, datë 29.06.1982.
- Ligji “Mbi martesën”, nr. 601, datë 18.05.1948

Vendime Gjyqësore:

- Vendim i Kolegjit Civil të Gjykatës së Lartë (Udhëzime dhe Vendime të Gjykatës së Lartë, vitit 1973, fq. 302).
- Vendim Unifikues i Kolegjeve të Bashkuara të Gjykatës së Lartë, nr. 24, datë 13.03.2002.
- Vendimin Unifikues i Kolegjeve të Bashkuara të Gjykatës së Lartë, nr. 3, datë 03.02.2006.
- Vendim Unifikues i Kolegjeve të Bashkuara të Gjykatës së Lartë, nr. 1, datë 06.01.2009

CURRICULUM VITAE

Enkelejda Mëhalla ka lindur në 8 Dhjetor 1999 në Elbasan, Shqipëri. Ajo nisi studimet në degën Drejtësi në Universitetin Epoka në vitin 2018 dhe këtë vit mbyll ciklin 5 vjeçar të integruar të studimeve. Përgjatë këtyre viteve, ajo ka ndjekur disa trajnime dhe praktika në studio ligjore. Aktualisht, ajo është duke u angazhuar në një studio avokatie për të asistuar në procese të ndryshme ligjore. Gjithashtu, ajo është duke punuar në një kompani private kanadeze që merret me pasuri të paluajtshme, në rolin e kordinatores dhe asistentes ligjore.